

Államhatalmi és államigazgatási szervek

(TANANYAG)

1961.

46.

ÁLLAMHATALMI ÉS ÁLLAMIGAZGATÁSI SZERVEK

FELADATA ÉS HATÁSKÖRE.

/: tananyag :/

Ez a tananyag vázaltszerűen mutatja be az államhatalmi és az államigazgatási szervek felépítését, hatáskörét, egymáshoz való kapcsolatát. Célja: a hatáskörök és a feladatok ismertetésén keresztül bemutatni az egységes, szocialista államapparátus munkáját.

A tananyag azokkal a szervekkel foglalkozik részletesebben, amelyekkel a B.M. szervek közvetlen munkakapcsolatban vannak.

I.

ALKOTMÁNYJOGI ALAPISMERETEK.

1. Az alkotmány fogalma.

Alkotmányon egy meghatározott állam megszervezésének, felépítésének alapelveit és módját értjük. Az alkotmány alap törvény, mert az állam társadalmi berendezkedésének, osztálytartalmának és az állampolgárok jogi helyzetének leglényegesebb kérdéseit szabályozza.

a./ A szocialista alkotmány sajátosságai.

A burzsoázia alkotmánya az osztályelnyomás, a nemzeti-ségi elnyomás alkotmánya. Elkendőzi az osztályviszonyokat, a valóságos társadalmi viszonyokat. Nem szól az alkotmány valóságos alapjáról, az állam kizsákmányoló gazdasági rendszeréről, a termelési viszonyokról, az államban kialakult osztályviszonyokról.

A szocialista alkotmány alapvetően eltér a kizsákmányoló államok alkotmányaitól. A szocialista alkotmány annak a győzelmes harcnak az eredményéről számol be, amelyet a munkásosztály vívott a tőkésosztály, ennek állama és a kizsákmányolás ellen.

A szocialista alkotmány a szocializmus tudományos tételeire épül és a dolgozók számára előnyös társadalmi rendet erősíti meg. Jellemzője: a következetes demokratizmus, amely abban jut kifejezésre, hogy a dolgozók és szervezeteik ténylegesen és tevőlegesen részt vesznek a szocialista állam valamenyi funkciójának gyakorlásában és hogy a különböző állami tevékenységekben a dolgozók akarata nyilvánul meg.

A szocialista alkotmány nemcsak elvben állapítja meg az állampolgárok jogait, hanem olyan rendelkezéseket tartalmaz, amelyek biztosítják e jogok tényleges érvényesülését. De meghatározza az alkotmány az állampolgári kötelességeket is. Ezek a szocialista állam és polgárai között kialakult új viszonyt tükrözik, amelyben e jogi kötelességek egyben erkölcsi kötelességekké is válnak.

A szocialista alkotmányról szólva, meg kell emlékeznünk, a szocialista alkotmány alapelveit, tartalmát és rendszerét megvalósító 1936. évi szovjet alkotmányról. Jelentősége világtörténelmi, mert arról tanuskodik, hogy amit a kapitalista országokban a haladó gondolkodású emberek milliói kívánnak, az a Szovjetunióban már megvalósult.

A népi demokratikus országok számára nagyértékű a szovjet alkotmány, mert példát ad saját sorsuk, társadalmi és állami berendezkedésük formálására. A még elnyomatás alatt álló országok dolgozói számára pedig forradalmasító hatású, mert bizonyíték arra, hogy ami a Szovjetunióban már megvalósult, éppúgy megvalósulhat más országokban is.

A népi demokratikus államok alkotmányai szocialista alkotmányok, mert ezek az államok, amelyekben a munkásosztály van hatalmon, következetesen építik a szocializmust.

b./ A magyar alkotmány.

Alkotmányunk rögzíti azokat a politikai, társadalmi és gazdasági vívmányokat, amelyeket népi demokráciánk már elért. Meghatározza államunk osztálytartalmát, típusát, formáját és társadalmi rendjét, valamint társadalmi rendünk alapelveit.

Meghatározza továbbá az államhatalom és az államigazgatás legfelsőbb és helyi szerveit, azok létrejöttét és hatáskörét. Järakja a tanácsrendszer, a bírói és ügyészégi szervezet alapjait; meghatározza az állampolgárok jogait és kötelességeit, a választások alapelveit, végül megállapítja államunk címerét, zászlaját és fővárosát.

Alkotmányunk nyíltan leszögezi államunk osztálytartalmát, azt, hogy a hatalom a munkásosztályé és meghatározza államunk társadalmi rendjét. A hatalmat, /proletárdiktatúrát/ a munkásosztály a dolgozó parasztsággal szövetségben gyakorolja.

Meghatározza alkotmányunk ennek az osztályszövetségnek sajátos jellegét, azt, hogy benne a vezető szerep a munkásosztályt illeti meg. Az osztályszövetség feladata, a szocializmus, a kizsákmányolástólmentes társadalom felépítése.

"A Magyar Népköztársaság állama védi a magyar dolgozó nép szabadságát és hatalmát, az ország függetlenségét, harcol az ember kizsákmányolásának minden formája ellen, szervezi a társadalom erőit a szocialista építésre" - állapítja meg az alkotmány.

Alkotmányunk a Magyar Népköztársaság társadalmi rendjének meghatározásánál, államunk gazdasági alapjai közül elsőnek a tulajdon viszonyokkal foglalkozik.

A termelési eszközökre vonatkozóan a tulajdonjog két formáját ismeri el: a termelési eszközök zömére a társadalmi tulajdont, mint alapvető formát és a termelési eszközök egyre szűkülő körére a magántulajdont. Alkotmányunk elismeri és védi a munkával szerzett tulajdont.

A termelési eszközök zömének társadalmi tulajdona - amely biztosítja, hogy azokat kizsákmányolásra ne használhassák - alapja a tervgazdálkodásnak, a termelőerők szakadatlan fejlesztésének, a közvagyon növekedésének, a dolgozók anyagi és kulturális szükségletei fokozódó ki-elégítésének.

II.

A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG ÁLLAMI SZERVEINEK RENDSZERE.

1. Az államhatalom egysége.

Alkotmányunk, mint minden szocialista alkotmány, az egységös államhatalom elvére épül. Ez azt jelenti, hogy a teljes állami hatalom a dolgozó népet illeti meg, amely azt az országgyűlés útján gyakorolja.

Az állami tevékenység hatalmas méretei, sokrétű volta azonban megkívánja, hogy az állami életben is érvényesüljön a munkamegosztás és ennek megfelelően különböző szervek jöjjenek létre az állami tevékenység gyakorlására.

A munkamegosztásból folyóan az állami tevékenység:

- az államhatalom és
- az államigazgatás gyakorlására,
- az igazságszolgáltatásra és
- az ügyészi tevékenységre tagozódik.

a./ Az államhatalom legfőbb szervei:

az Országgyűlés és a Népköztársaság Elnöki Tanácsa, amelyek az állami élet átfogó irányításának szervei, a legmagasabbrendű jogszabályok alkotói.

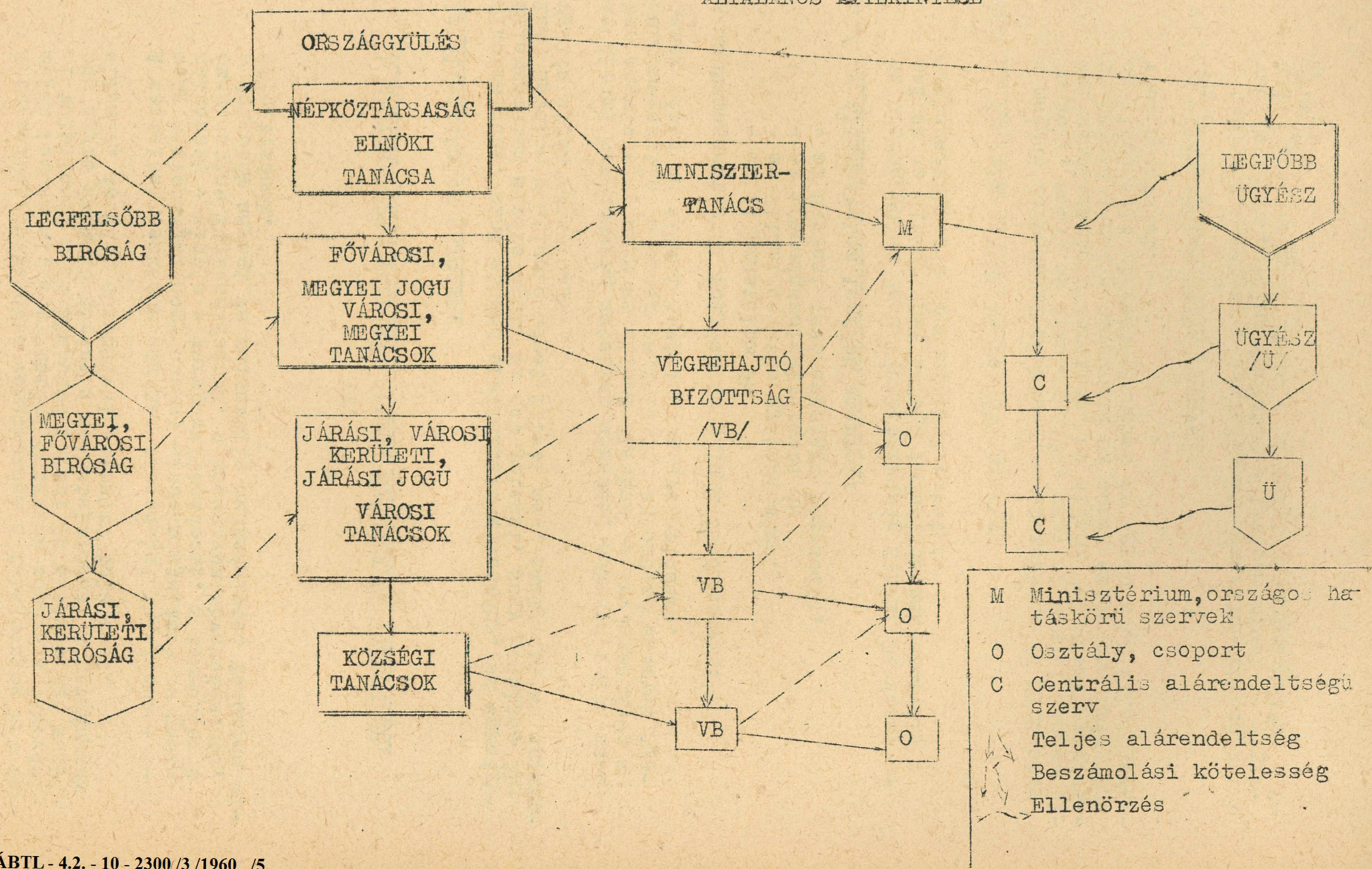
b./ Az államigazgatás legfelsőbb szerve:

a magyar forradalmi munkás-paraszt kormány /a Minisztertanács/, amely az országgyűlés, vagy az Elnöki Tanács által megállapított keretben, az állami feladatok gyakorlati megoldásáról gondoskodik és ennek érdekében irányítja az alárendelt minisztériumokat és egyéb főbb államigazgatási szerveket.

c./ Az államhatalom helyi szervei:

a tanácsok, amelyek a lakossággal közvetlen kapcsolatban vannak; államhatalmi funkciók ellátásán kívül - végrehajtó bizottságaik útján - a helyi államigazgatást irányítják.

A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG ÁLLAMSZERVEINEK
ÁLTALÁNOS ÁTTEKINTÉSE

d./ Az igazságszolgáltatás szervei:

a bíróságok, amelyek a szocialista törvények megtartásának biztosításában állami, gazdasági és társadalmi rendünk védelmében és a dolgozóknak a szocialista együttélésre nevelésében látnak el fontos feladatokat.

e./ Az ügyészi szervezet,

élén a legfőbb ügyésszel, a szocialista törvényesség őre. Feladatát és szervezetét tekintve, a szocialista államszervezet sajátos része, amelyről később részletesen szólunk.

III.

AZ ÁLLAMHATALOM LEGFŐBB SZERVEI.

1. Az országgyűlés.

Az országgyűlés a Magyar Népköztársaságban a nép egységes államhatalmát megvalósító munkaszerv. Az országgyűlési képviselőket négy évre választják általános /minden nagykorú állampolgárt, az elítéltek kivételével megillető /egyenlő/ minden szavazót egy, de azonos értékű szavazati jog illet/ és közvetlen /magát a képviselőt és nem választó testületet választanak/ választójog alapján, titkos szavazással. Az országgyűlés gyakorolja az állam főhatalmából /a népszuverenitásból/ folyó összes jogokat, meghatározza a kormányzás szervezetét, célkitűzéseit, feltételeit. Egyedül az országgyűlést illeti meg a törvényhozás és az alkotmány módosításának joga. Feladatköréhez tartozik az is, hogy tevékenyen résztvegyen a törvények végrehajtásának biztosításában, az egész államszervezet munkájának ellenőrzésében. Kizárólag az országgyűlés mondhatja ki megbízatásának lejártát előtt is feloszlását, vagy hosszabbíthatja meg megbízatása időtartamát.

2. Az országgyűlés hatásköre.

Ezt jellegénél fogva nem lehet részletesen felsorolni, csak jellemzésül emelünk ki néhány olyan feladatot, amelynek ellátása elválaszthatatlan a népszuverenitástól, ilyenek:

a./ Törvényalkotás. A törvényhozás, azaz a dolgozók akaratának kötelező erejű közvetlen kifejezése az országgyűlés kizárólagos joga és legfontosabb feladata. A törvények közül is kiemelkedik az alaptörvény - az alkotmány -, amelynek megváltoztatásához az országgyűlési képviselők kétharmadának szavazata szükséges.

Törvényt a Népköztársaság Elnöki Tanácsa és a kormány, / a minisztertanács/ vagy bármely országgyűlési képviselő kezdeményezhet. Az országgyűlés a benyújtott törvényjavaslatot illetékes bizottságának véleményezésre kiadja, majd ülésen tárgyalja és szavaz felette.

Az elfogadáshoz szótöbbség szükséges.

b./ A költségvetés meghatározása.

Az állami költségvetés az állam gazdálkodásának egy évre szóló pénzügyi programja. Az országgyűlés a pénzügyminiszter által benyújtott költségvetési javaslatot részleteiben megtárgyalja és amennyiben elfogadja, törvény erejével ruházza fel. Ezzel, a költségvetési évre meghatározza az állami pénzpólitika alapjait és szilárd kereteit; a bevételeket és a kiadásokat.

c./ A népgazdasági terv megállapítása.

A népgazdasági tervet az országgyűlés törvénybe iktatja és ezzel kötelező erővel ruházza fel.

d./ Az országgyűlés egyéb feladatai:

a Népköztársaság Elnöki Tanácsának, valamint a kormány tagjainak, a Népköztársaság Legfőbb Ügyészének, a Legfelsőbb Bíróság Elnökének megválasztása és visszahívása, valamint a közkegyelem gyakorlása.

Az országgyűlésnek, mint az államhatalom legmagasabb szervének joga van mind a Népköztársaság Elnöki Tanácsa, mind az államhatalmi és államigazgatási szervek bármilyen intézkedését megsemmisíteni, vagy módosítani, ha az ellentétes az alkotmányban foglalt rendelkezésekkel, vagy sérti a dolgozó nép érdekeit.

3. Az országgyűlés szervezete és működése.

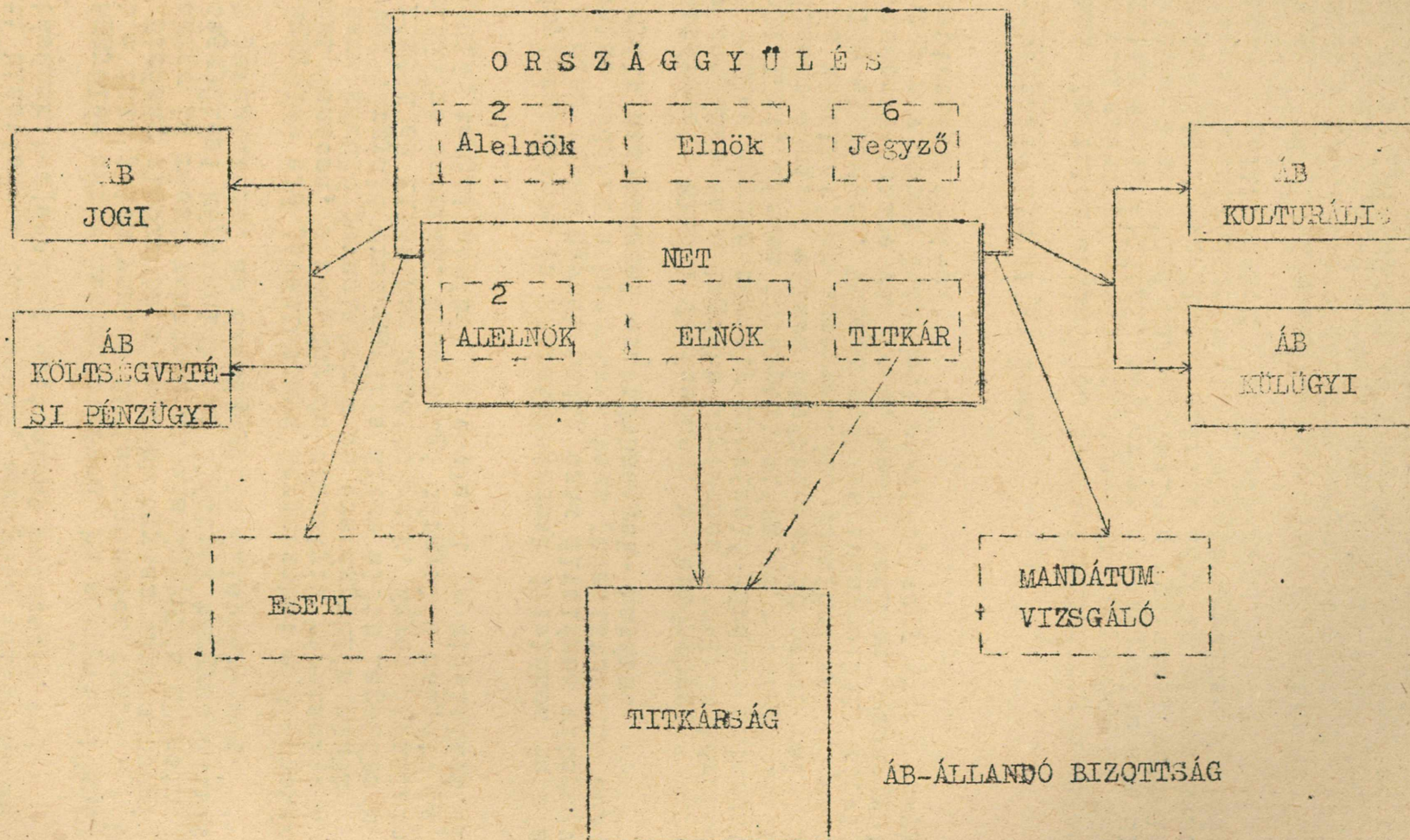
Az országgyűlés évenként legalább két ízben rendes ülészakot tart, ezenkívül mindannyiszor össze kell hívni, valahányszor azt a Népköztársaság Elnöki Tanácsa szükségesnek ítéli. Az országgyűlést a képviselők egyharmadának írásbeli kérésére is össze kell hívni. Az újonnan megválasztott országgyűlést a Népköztársaság Elnöki Tanácsa a választást követő egy hónapon belül hívja egybe.

Az országgyűlés munkáját tisztségviselői és bizottságai segítik elő. Tisztségviselők az elnök, a két alelnök és a hat jegyző. Az elnök vezeti a tanácskozásokat és biztosítja az ügyrend megtartását. Az országgyűlés alakuló ülésén megválasztja állandó bizottságait. A bizottságok az országgyűlés véleményező, javaslattevő és ellenőrző szervei, amelyeket az országgyűlés tagjai sorából alakít. Ilyen bizottságok:

- a jogi, igazgatási és igazságügyi,
- a külügyi,
- a mezőgazdasági,
- az ipari,
- a kereskedelmi stb. bizottságok.

Az állandó bizottságok feladata, hogy folyamatosan segítsék az országgyűlés alkotó, irányító és ellenőrző tevékenységét, az országgyűlés tárgyalásainak eredményességét. Az állandó bizottságok saját kezdeményezésükre mindazokkal a kérdésekkel foglalkozhatnak, amelyeket az állami és társadalmi élet adott területén alapvető jelentőségűnek tartanak. Javaslataikkal közvetlenül fordulhatnak az országgyűléshez; a Népköztársaság Elnöki Tanácsához és a Minisztertanácshoz.

A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG
LEGFELSŐBB ÁLLAMHATALMI SZERVEI

Az állandó bizottságok joga és kötelessége működési körükben a törvény-tervezetek és javaslatok tárgyalásának előkészítése, valamint az országgyűlés, a Népköztársaság Elnöki Tanácsa és az országgyűlés elnöke által eléjük terjesztett ügyek tanulmányozása és tárgyalása.

Az országgyűlés bármely kérdés megvizsgálására tagjai sorából eseti bizottságot küldhet ki, amelynek feladatát és megbízatásának terjedelmét esetenként határozza meg.

Az országgyűlés akkor határozatképes, ha a képviselőknek legalább a fele jelen van. A Minisztortanács tagjai, a Legfelsőbb Bíróság elnöke és a legfőbb ügyész tanácskozási joggal akkor is részt vehetnek az országgyűlés ülésein, ha nem országgyűlési képviselők. Az ülésszak tárgysorozatát az elnök javaslatára, az országgyűlés állapítja meg.

Az országgyűlés elé javaslatokat terjeszthet a Népköztársaság Elnöki Tanácsa, a kormány és bármelyik képviselő. A tárgyalásra kerülő javaslatokat az országgyűlés elnöke, a javaslatot tárgyaló országgyűlés ülése előtt legalább 8 nappal kiadja az illetékes bizottságnak. Egyes javaslatok előkészítésére azonban, bizottsági tárgyalás helyett az országgyűlés tagjai sorából közvetlenül is kijelölhet előadót.

A törvényjavaslatnak és költségvetésnek általános és részletes, minden egyéb ügynek pedig csak általános vitája van. A tárgyalás módjára a bizottság tesz javaslatot. Az országgyűlés nyílt szavazással -szótöbbséggel- határoz.

A Népköztársaság Elnöki Tanácsához, a kormányhoz, a kormány bármely tagjához és a legfőbb ügyészhez a feladatkörükbe tartozó minden ügyben bármely képviselő kérdést intézhet, interpellálhat. Minden interpellációra az országgyűlésen kell választ adni. A válasz kivételesen 30 napon belül írásban is közölhető az interpelláló képviselővel és az országgyűlés elnökével. Válasz után az interpelláló képviselőnek viszontválaszra van joga, amely után az országgyűlés dönt, hogy a választ tudomásul veszi-e, vagy annak tárgyalását napirendre tűzi-e.

4. A Népköztársaság Elnöki Tanácsa.

Az állami főhatalom eredményes gyakorlásához olyan állandó szervre van szükség, amely folyamatosan, olyankor is képes egyes feladatokat ellátni, amikor az országgyűlés nem ülészik. Ilyenek az állam külképviselete /például, külföldi követek fogadása/, az állami szervek legfőbb ellenőrzése, döntés a szuverenitáshoz tartozó sürgős ügyekben /például nemzetközi megállapodások jóváhagyása/.

Ez a szerv a Népköztársaság Elnöki Tanácsa, amely az államhatalom legfelsőbb szervének tevékenységét gyorsá, folyamatossá teszi. Ugyanakkor tehermentesíti az országgyűlést a kisebb ügyek intézésétől és lehetővé teszi, hogy az országgyűlés hazánk fejlődésének alapvető ügyeivel elmélyültebben foglalkozzék. Az Elnöki Tanács az országgyűlés mandátumának lejártá után, az új országgyűlés megalakulásáig hivatalában van.

a./ Az Elnöki Tanács főbb feladatai:

kitűzi az országgyűlési választásokat, összehívja az országgyűlést, törvényeket kezdeményezhet, országos jelentőségű kérdésekben népszavazást rendelhet el, a Magyar Népköztársaság nevében megkötöti a nemzetközi szerződéseket, megbizsa és fogadja a követeket, kinevezi a legfontosabb vezető állami funkcionáriusokat, valamint a fegyveres erők magasabbrangú tisztjeit és gyakorolja a kegyelmi jogkört.

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa által hozott szabályok törvényerejű rendeletek, amelyeket az alkotmány azzal a kettős korlátozással emel a törvények mellé, hogy a törvényerejű rendelet az alkotmányt nem módosíthatja és a törvényerejű rendeletet az országgyűlés legközelebbi ülésén be kell mutatni.

b./A Népköztársaság Elnöki Tanácsa az országgyűlés első ülésén választott elnökből, két elnökhelyettesből, jegyzőből és tizenhét tagból áll. Működését ügyrend szabályozza.

IV.

AZ ÁLLAMIGAZGATÁS FELSŐ SZERVEI.

1. A Minisztertanács.

A Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa /a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt kormány/, az államigazgatásának legfelsőbb szerve.

A Minisztertanács, az országgyűlés rendelkező és végrehajtó szerve. Az Országgyűlés, illetve a Népköztársaság Elnöki Tanácsa az alkotmánynak megfelelően meghatározza a kormányzás szervezetét, irányát, feltételeit: dönt új minisztériumok létesítéséről, átszervezéséről, illetőleg megszüntetéséről, megválasztja a minisztereket, meghatározza a minisztériumok hatáskörét. A Minisztertanács viszont a Pártra és a törvényhozásra támaszkodva, az államügyek igazgatásának teljes jogú szerve. A Minisztertanács a Párt iránymutatása mellett állapítja meg azt a döntő láncszemet, amely egy időszakban meghatározza a társadalmi, gazdasági és kulturális élet irányát. A Minisztertanács tevékenységi körébe tartozik a minisztériumok, egyéb országos hatáskörű szervek, a tanácsok végrehajtó bizottságainak legfelsőbb irányítása, nagyszámu országos jelentőségű konkrét ügyben az állásfoglalás, amit a Minisztertanács tagjának, vagy más személynek esetenként adott megbízása alapján látja el. A Minisztertanács sokrétű tevékenységén keresztül a dolgozók mindennapi életének a formálója.

a./ A Minisztertanács összetétele:

a Minisztertanács elnöke,
a Minisztertanács első elnökhelyettesei,
a Minisztertanács elnökhelyettesei,
az államminiszter, illetőleg államminiszterek,
a minisztériumokat vezető miniszterek és
az Országos Tervhivatal elnöke.

Ülésein állandó meghívottként tanácskozási joggal résztvesznek:

- a Legfőbb Ügyész,
- a Legfelsőbb Bíróság Elnöke,
- a Központi Népi Ellenőrzési Bizottság elnöke,
- Budapest Fővárosi Tanács VB. elnöke,
- a Minisztertanács Titkárságának vezetője,
- a Központi Statisztikai Hivatal elnöke.

A Minisztertanács megalakulása és felmentése.

A Minisztertanácsot, illetőleg annak egyes tagjait a Népköztársaság Elnöki Tanácsának javaslatára az Országgyűlés választja és menti fel.

b./ A Minisztertanács ügyviteli és ügyintézési tennivalóit a Minisztertanács Titkársága látja el.

A Titkárság vezetőjét a Minisztertanács javaslatára a Népköztársaság Elnöki Tanácsa nevezi ki, beosztottjait pedig a Minisztertanács Titkárságának vezetője alkalmazza. /hivatalsegédek, gépirók, gépkocsivezetők/.

A Titkárság egyben a Minisztertanács elnökének is hivatali szervezete. Ennek munkáját a Titkárság vezetőjén keresztül a Minisztertanács elnöke irányítja.

c./ A Kormány Tájékoztatási Hivatala.

A Tájékoztatási Hivatal közvetlen a Minisztertanács elnökének alárendelten megszervezi az állami tájékoztatási munkát, biztosítja a sajtó rendszeres tájékoztatását, részvételét jelentős eseményeken. A Hivatal a sajtó rendelkezésére bocsátja az Országgyűlés, az Elnöki Tanács, a Kormány által alkotott jogszabályokat, valamint az ezekre vonatkozó hivatalos jelentéseket. Feladatkörébe tartozik a sajtórendészeti tennivalók ellátása /lapengedélyek kiadása, napilapok és folyóiratok papírigényének számbavétele stb./ A hivatal szakirányt ad a fővárosi és valamennyi megyei és megyei jogú városi tanács vb. igazgatási osztálya sajtórendészeti tevékenységéhez. A Tájékoztatási Hivatal felügyeleti hatósága a Magyar Rádiónak, a Magyar Távirati Irodának, a Magyar Ujságírók Országos Szövetségének, a Magyar Ujságírók Szanatóriumi Egyesületének, a lapkiadó vállalatoknak. A Hivatal mellett sajtószakemberekből - tanácsadó testületként - a társadalmi bizottság működik.

d./ A Minisztertanács sajátos igazgatási /operatív/ jellege és hatásköre.

A Minisztertanács az államhatalom legfelső szerveinek végrehajtó és intézkedő szerve. A teljes ülésben határoz az állampolgárok széles körét közvetlenül érintő alapvető fontosságú ügyekben. Így mindenekelőtt törvényjavaslatokat és törvényerejű rendeletek javaslatait előterjeszti, biztosítja a törvényeknek és a Népköztársaság Elnöki Tanácsa törvényerejű rendeleteinek végrehajtását, biztosítja az állami költségvetés és a népgazdasági tervek megvalósulását.

Közelebbről a Minisztertanácsnak kötelessége a párt határozatainak és általában az alkotmány rendelkezéseinek végrehajtását azáltal is előmozdítani, hogy e célból szükséges törvényjavaslatokat /ötéves terveket, éves költségvetést/ az országgyűlés elé terjeszti.

A Minisztertanács állapítja meg a népgazdasági tervek készítésének irányelveit, meghatározza a gazdasági szervezés irányelveit.

A Minisztertanács a takarékosági mozgalom vezetője és irányítója, a meghatározott értékhatáron felüli beruházási terveket jóváhagyja,

- rendelkezik a Minisztertanács tartalékalapja felett,
- megállapíthat új adónemeket, módosíthatja az adórendszert,
- a statisztikai beszámoló rendszert jóváhagyja,
- az árszabályozás országos irányelveit megállapítja.

A Minisztertanács irányítja és ellenőrzi az egyes minisztériumok, valamint a közvetlen alárendelt állami és gazdasági szervek munkáját. A minisztériumok többségét érintő általános érvényű szervezési elveket meghatározza.

A Minisztertanácsnak joga van az államigazgatás körébe tartozó bármely ügyben közvetlenül, vagy valamelyik tagja után intézkedni és az államigazgatás bármelyik ágát közvetlen felügyelete alá vonni. Amennyiben szükséges, a Minisztertanács erre a célra külön szerveket hoz létre.

A Minisztertanács bocsátja ki az államigazgatási szervek általános ügyvitelére vonatkozó fontosabb rendelkezéseket.

A Minisztertanács ad ki rendelkezést akkor is, ha a szabályozandó kérdés több miniszter hatáskörét érinti.

A Minisztertanácsnak feladata az állami munka széleskörű ellenőrzése.

A Minisztertanács kiterjedt kinevezési jogot gyakorol:

- kinevezi a miniszterek első helyetteseit, valamint a miniszterhelyetteseket,
- a Központi Statisztikai Hivatal elnökhelyettesét,
- a Magyar Tudományos Akadémia ügyvezető titkárát,
- a Tudományos és Felsőoktatási Tanács elnökét, tagjait és titkárát,
- a Tudományos Minősítő Bizottság tagjait,
- a Központi Döntőbizottság elnökét,
- a Kulturális Kapcsolatok Intézetének elnökét és főtitkárát,
- a Magyar Testnevelési és Sport Tanács elnökhelyetteseit és tagjait,
- az Országos Bányászati Felügyelőség vezetőjét és helyettesét,
- az egyetemi tanárokat, az egyetemek rektorait,
- a Magyar Nemzeti Bank vezérigazgatóját, helyettes vezérigazgatóját és igazgatóságának tagjait,
- a Hív. és a Posta vezérigazgatóját,

- a Magyar Állami Operaház igazgatóját,
- a Nemzeti Színház Igazgatóját,
- a fegyveres testületek ezredeseit.

Előterjeszti a Népköztársaság Elnöki Tanácsa hatáskörébe tartozó kinevezéseket.

A Minisztertanács fegyelmi jogkört gyakorol a miniszterhelyettesek, valamint a Minisztertanács alá rendelt szervek vezetői által elkövetett fegyelmi vétségek esetében.

Indokolt esetben állásától felfüggesztheti a végrehajtóbizottságok elnökét, elnökhelyettesét /elnökhelyetteseit/ valamint titkárát és javaslatot tehet visszahívásukra.

Az államigazgatás valamennyi szervének létszámát és beralapját a Minisztertanács állapítja meg.

Felügyeletet gyakorol a Központi Döntőbizottság működése felett. E felügyeletet a Minisztertanács Titkársága vezetőjén keresztül látja el.

A bíróságok előtti eljárásban a hivatali titoktartás alóli mentességet a Minisztertanács felügyelete alá tartozó állami szervek vezetőinek, a Minisztertanács adja meg.

Az alkotómunka jutalmazása, a Kossuth díj odaitélése a Minisztertanács hatáskörébe tartozik. Kossuth díjjal lehet jutalmazni azokat a személyeket, akik az előző 3 évben tudományos munkásságukkal, találmányaikkal és ujitásaikkal, termelőmunka módszerének alapvető tökéletesítésével, irodalmi és művészi munkásságukkal a legjelentősebb eredményeket mutatták fel. Az odaitélés az erre a célra alakított jelölő bizottság javaslatára történik.

Az alkotó munka megbecsülését szolgálják még a József Attila díj, az Erkel Ferenc díj, a Jászai Mari díj és az Ybl Miklós díj.

Megállapítja a Minisztertanács munkatervét.

e./A Minisztertanács ülései:

A Minisztertanács általában kéthetenként teljes ülést tart. Az ülésen tárgyalandó előterjesztéseket az illetékes miniszterek legalább 10 nappal az ülés időpontja előtt eljuttatják a Minisztertanács titkárságához. A tárgysorozatot valamennyi miniszter az ülést megelőzően kézhez kapja abból a célból, hogy azt tanulmányozhassa és véleményt alakíthasson ki a kérdéses témából saját tárcája szempontjainak figyelembevételével. Megjegyezendő, hogy a teljes ülés határozatának közzétételéig, illetőleg külön e célból kibocsátott utasításig a tárgysorozat valamennyi pontja államtitok, beleértve a tárgysorozatba fel nem vett előterjesztéseket is.

A teljes ülésen a minisztert akadályoztatása esetén első helyettese, illetőleg a miniszter által kijelölt miniszterhelyettes képviseli.

Sürgős ügyek, ülésen kívül, a tagok között való körözés útján is eldönthetők, ha a kérdéses tárgyban egyetértés van.

Az ülésről jegyzőkönyvet kell készíteni, amely mellé okmányszerűen csatolják az eredeti előterjesztést, a határozat szövegét, az ülésen készített feljegyzéseket, továbbá a résztvevők által benyújtott fontosabb hozzászólásokat.

A rendeleteket és határozatokat - ha a Minisztertanács másként nem rendelkezett - általában az elfogadástól számított 10 napon belül ki kell hirdetni, illetőleg az érdekeltektől a szervek vezetőinek meg kell küldeni.

2. Miniszterek, minisztériumok.

A miniszter feladata a szakigazgatás terén az általános vezetés, az elvi irányítás, döntés nagyobb jelentőségű ügyekben, a tervezés, a kádarmunka, a munkaerőgazdálkodás, a statisztika és számvitel megszervezése és irányítása és minden intézkedései végrehajtásának az ellenőrzése.

A miniszter feladatainak ellátása körében rendeleteket és utasításokat adhat ki, amelyek azonban a Népköztársaság törvényeivel, a Népköztársaság Elnöki Tanácsának törvényerejű rendeleteivel és a Minisztertanács rendelkezéseivel nem ellentétesek.

Két, vagy több miniszter / országos hatáskörű szerv vezetője / közösen is kibocsáthat rendeletet, vagy utasítást.

Az államigazgatási eljárás általános szabályainak keretei között a miniszterek rendeletben szabályozhatják szakágazatuk különleges eljárásait /pl. gyámügyi eljárás, közadók, behajtási eljárás, tagosítási eljárás stb./.

A tanácsok végrehajtóbizottsága szakigazgatási szervei működésének eredményességéért a végrehajtóbizottság és a felsőbb szakkörű szerv vezetője egyaránt felelős.

A jogszabályban megállapított hivatali állások betöltőinek, a fontosabb ügykörök ellátó alkalmazottaknak kinevezéséhez, áthelyezéséhez és elbocsátáshoz a magasabb végrehajtóbizottság, illetőleg a szakminiszter jóváhagyása szükséges.

A miniszterek közvetlen, illetőleg közvetett felügyeletet gyakorolnak a szak szerint hozzájuk tartozó vállalatok és egyéb alájuk rendelt intézmények, valamint a szakmai testületi szerv /pl. ügyvédi kamarák/ és a különböző szakszerinti társadalmi egyesületek felett. /pl. Földművelésügyi minisztérium, a Magyar Országos Horgászszövetség felett/.

Az egyesületek alapszabály szerinti működése felett a főfelügyeletet az egyesületek tárgya és alapszabályszerű célja szerint illetékes miniszter /országos hatáskörű szerv vezetője/ gyakorolja.

A miniszterek a Minisztertanács engedélye alapján az átlagon felüli, kiváló munka elismeréséül kitüntető jelvényeket adományozhatnak.

a/ A miniszterhelyettesek:

a minisztert feladatainak ellátásában a miniszterhelyettesek támogatják.

A miniszterhelyetteseket a Minisztertanács nevezi ki. A miniszter első helyettesének kinevezése kifejezetten erre az állásra történik. Az első helyettes általában helyettesíti a minisztert. A miniszterhelyettesek ügykörét egyébként a miniszter állapítja meg.

b/ A Minisztériumi Kollégium.

A Minisztériumi Kollégium a miniszter véleményező és tanácsadó szerve.

A kollégium elnöke a miniszter. A miniszter első helyettese és a miniszterhelyettesek állásuknál fogva tagjai a kollégiumnak. A többi tagot a miniszter előterjesztésére a Minisztertanács, a kollégium titkárát pedig a miniszter nevezi ki. A kollégium tagjainak száma általában 7-15 lehet. A kollégium tagjait a ".....minisztérium kollégiumának tagja" cím illeti meg.

A minisztérium vezetésében felmerülő, valamint a párt és kormányhatározatokból adódó feladatok megoldását és a minisztérium egészét, vagy egyes területeit érintő legfőbb elvi kérdésekben a miniszter - a kollégium véleményének meghallgatása után dönt. A kollégium állásfoglalása nem köti a minisztert, egyéni felelőssége érintetlen marad. Amennyiben azonban a miniszter a kollégium állásfoglalását kollégiumi határozattá emelte, annak végrehajtását a miniszter és a határozat tárgya szerint illetékes kollégiumi tag köteles biztosítani.

A határozat szövegét a miniszter állapítja meg és azt a kollégiumi jegyzőkönyv is tartalmazza. Az a kollégiumi tag, aki a határozattal nem ért egyet, kérheti, hogy álláspontját indokaival együtt vegyék a kollégiumi ülés jegyzőkönyvébe. A jegyzőkönyv vonatkozó részét, a különvéleményt bejelentő kollégiumi tag kívánságára Minisztertanács elnöke elé kell terjeszteni. A különvélemény bejelentésének a határozat végrehajtására nincs halasztó hatálya.

A kollégium titkárának feladata egyebek között az, hogy a szükség szerint, de havonta legalább egy ízben összehívandó kollégiumi ülés időpontjára, napirendjére és a meghívandók névsorára vonatkozóan a miniszternek javaslatot tegyen. A kollégiumi ülésen ugyanis - a tagokon és a titkáron felül - tanácskozási joggal részt vehet az is, akit a miniszter az egyes napirendi pontokhoz meghív. A kollégium titkárának javaslatára dönt a miniszter a beérkezett előterjesztések napirendre tűzése, vagy visszautasítása, illetőleg hiánypótlás céljából való visszaadása tekintetében.

A kollégium ügyrendjét az idevágó kormányhatározatnak megfelelően a miniszter állapítja meg.

./.

c./ A minisztériumokban szervezett különleges tanácsok.

A tanácsok testületi szervek, amelyek tanácsadóként szakmai és tudományos téren a miniszterek munkáját vannak hivatva segíteni.

Az ipari minisztériumokban szervezett "Műszaki Tanács" az egészségügyi minisztériumban az "Egészségügyi Tudományos Tanács", közlekedés és postaügyi minisztérium mellett a "Központi Szállítási Tanács", a művelődésügyi miniszter elnöksége alatt működő "Technikai Tanács", "Iparművészeti Tanács", a földművelésügyi minisztériumban a "Mezőgazdasági Tudományos Tanács", "Országos Állategészségügyi Tanács", "Országos Természetvédelmi Tanács" működik.

Szakértői tanácsot, vagy tanácskozást a miniszter egyes kérdések előkészítésében is összehívhat.

d./ A minisztériumok szervezete.

A minisztériumok belső tagolása hármasirányú. Vannak szervek, amelyek a vezetést közvetlenül segítik elő, vannak olyanok, amelyek a szakmai főosztályok /igazgatóságok/ működését hangolják össze, ezek az általános funkcionális/ szervek és végül a szakfeladatokat ellátó szakmai /operatív/ termelési, kulturális-szociális /ágazati/ szervek. E szervek mellett az egyes miniszterek irányítása alatt működnek még a minisztérium hivatali szervezetén kívül szervezett, általában országos jellegű hatáskörrel rendelkező szervek is.

e./ A vezetést közvetlenül elősegítő szervek.

A minisztérium titkársága tájékoztatással, javaslatokkal jól vezetett nyilvántartással szolgálja a vezetést.

A minisztérium titkárságának keretében rendszerint jogi osztály, vagy jogi csoport van. Feladata a jogszabály-nyilvántartás, rendelkezés előkészítése, a minisztérium és az alárendelt egyes szervek jogi képviselője és végül a tanácsok ágazati osztályai részére kimenő rendelkezések egybehangolása.

A gazdasági hivatal /gondnokság/ a minisztériumnak, mint hivatali egységnek működésével kapcsolatos gazdasági vonatkozású feladatokat látja el.

f./ Általános funkcionális szervek.

Egy minisztérium keretében működik személyzeti osztály, terv és pénzügyi főosztály és főkönyvelőség.

A személyzeti osztály feladata a kádarmunka összefogása, a minisztérium dolgozói személyi ügyeinek intézése, az újonnan munkába állítandó káderek nevelésének, kiválasztásának, munkábaállításának, elosztásának ügye. Az oktatási osztály feladata a minisztérium főfelügyelője alatt álló oktatási intézmények pedagógiai kérdéseinek az intézése, a tantervek végrehajtásának ellenőrzése, az ipari tanulók képzése, a munkásoktatás szervezése és irányítása.

Kiválasztja és osztja az oktatási intézmények vezetőit, tanárait és tanítóit.

A terv és pénzügyi főosztály kidolgozza a minisztériumi tervjavaslatot, gondoskodik a tervek felbontásáról, az operatív tervkészítésről, megoldja a minisztériumi tervkészítés elvi kérdéseit, ellenőrzi a terv végrehajtását, megszervezi a statisztikai szolgálatot, összeállítja a minisztérium költségvetési fejezetének tervezetét.

A főkönyvelőség a minisztérium költségvetési hitelével való gazdálkodás, a költségvetés összeállítása, a költségvetési zárójelentés elkészítése, a számviteli munka elvi kérdéseinek a megoldása, a minisztérium mérlegbeszámolójának elkészítése.

g./ A minisztériumokat tevékenységük szerint több fő csoportba sorolhatjuk:

- az állam külső és belső biztonságával és a társadalmi rend védelmével kapcsolatos igazgatás területén működő minisztériumok; a honvédelmi, a külügy, a belügy és az igazságügyminisztérium;
- a népgazdaság igazgatás területén működő minisztériumok: a kohó és gépipari, a nehézipari, a könnyűipari, az építésügyi, a földművelésügyi minisztérium, a belkereskedelmi, a külkereskedelmi, valamint a közlekedés és postaügyi minisztérium.
- a kulturális és szociális tevékenység területén működő minisztériumok: a művelődésügyi és az egészségügyi minisztérium;
- a pénz és hitelügyi igazgatás legfőbb szakigazgatási szerve a pénzügyminisztérium;
- a munkaügyi igazgatásé, a munkaügyi minisztérium.

3. Kohó és gépipari minisztérium:

Feladatkörébe tartozik a kohászat, a járműipar, az erőszármu gépipar, a műszeripari, a híradástechnikai ipar és a tömegcikkipar legfelsőbb irányítása.

4. Nehézipari minisztérium:

Feladata a bányászat, a bányászati kutatás, a villamosenergiatermelés, az energiagazdálkodás, az ásványolajipar, a nehéztegyipar és a színesfémipar legfelsőbb irányítása.

5. Könnyűipari minisztérium:

A textilipar, ruházati ipar, a bőr, cipő és szőrmeipar, a fa, papír és nyomdaipar, valamint a helyipar ügyeit intézi. Ellátja a legfőbb hatósági felügyeletet a magánkisipar felett.

A kisipari szövetkezetek fejlesztésének kérdései szintén ennek a minisztériumnak a feladatkörébe tartoznak.

6. Földművelésügyi minisztérium.

Hatáskörébe tartozik a mezőgazdasági termelés, a kertészet, a szőlészet, a borászat, az erdészet, az állattenyésztés, a vadászat, a halászat, a rét és legelőgazdálkodás legfőbb irányítása: az állategészségügy, a termelőszövetkezetek felügyelete, az állami gazdaságok ügyei, valamint a mezőgazdasági szakoktatás.

7. Belkereskedelmi minisztérium.

Feladata a lakosság ellátásának biztosítása. Közreműködik a termelés és a fogyasztás zavartalan kapcsolatának / a vásárlóalapok és az árualapok összhangjának/ megteremtésében. Gondoskodik a választékok kiszélesítéséről, az áruk minőségének javításáról, továbbá a város és falu áruforgalmának zavartalanlásáról. Irányítja a kereskedelmi szervek működését. Szakfelügyeletet gyakorol más minisztériumokhoz tartozó, de kereskedelemmel is foglalkozó szervek, továbbá a szövetkezetek felett.

8. Honvédelmi minisztérium.

Alkotmányunk szerint a Magyar Népköztársaság polgárainak megítélt kötelessége, hogy általános védkötelezettség alapján katonai szolgálatot teljesítsenek. A haza védelme a Magyar Népköztársaság minden polgárának szent kötelessége. /Alkotmány 60-61 §./

A hadkötelesség magában foglalja a sorkötelezettséget és a szolgálati kötelezettséget. A sorkötelezettség azt jelenti, hogy a hadköteles személy hadképességének megállapítása céljából arra hivatott sorozó bizottság előtt megjelenni köteles.

A szolgálati kötelezettségnek az erre alkalmas férfiak a Néphadsereg szárazföldi, légi, vagy folyami erőinél kötelesek eleget tenni. A tényleges szolgálati időt letöltött személyeket tartalékos állományba helyezik.

A Néphadsereg tábornokait a Népköztársaság Elnöki Tanácsa, ezredeseit a Minisztertanács, többi tisztjeit a honvédelmi miniszter nevezi ki.

A Néphadsereg tényleges szolgálatot teljesítő tagjait a honvédelmi miniszter a polgári személyek személyi igazolványának megfelelő igazolvánnyal látja el. A tartalékos hadköteles személyek katonai igazolványt kapnak. Ezt az érdekeltek gondosan megőrizni, állandóan maguknál hordani és a katonai ellenőrző szervek és hatóságok felszólítására felmutatni kötelesek. Az igazolvány adataiban bekövetkezett változást az igazolvány tulajdonosának be kell jelentenie az illetékes nyilvántartó szervnél. Ugyancsak bejelentési kötelezettség alá esik az igazolvány elvesztése is.

./.

Szűkebb értelemben honvédelmi igazgatáson a Néphadsereg belső igazgatását értjük. Ezt teljes egészében a Néphadsereg szervei látják el. Ezek: a honvédelmi minisztérium, a katonai parancsnokságok és hatóságok, a katonai, gazdasági, egészségügyi, oktató és tudományos intézetek.

A tágabb értelemben vett honvédelmi igazgatás terén jelentős feladatok hárulnak az államigazgatás tanácsi szerveire. Ezeket azáltal látják el, hogy segítik a területileg illetékes honvéd kiegészítő parancsnokság munkáját. Katonai ügyekben nem honvédségi szervek hatósági jogkört nem gyakorolnak.

A tanácsi szerveknek a katonai igazgatás körében végzendő fontosabb teendői a következők.

- a/ A tényleges katonai szolgálat teljesítésével kapcsolatban előkészítik a sorkötelesek összeírását és abban közreműködnek;
megszervezik az analfabéta sorkötelesek oktatását;
gondoskodnak a gyógykezelésre szoruló sorkötelesek orvosi ellátásáról;
foglalkoznak azzal, hogy a sorkötelesek szociális problémái a bevonulásig megoldásra kerüljenek;
előkészítik a sorkötelesek szakorvosi vizsgálatát és a sorozást /abban részt vesznek/, továbbá az ujoncbevonulást és közreműködnek annak lebonyolításában.
- b/ A tartalékos hadkötelezettekkel kapcsolatban:
Megszervezik a tartalékos kiképzésre bevonulók ünnepélyes bucsuztatását és leszerelésükkor fogadtatását.
A kiegészítő parancsnokságok közlése alapján megvizsgálják a bevonultak hozzátartozóinak szociális helyzetét s annak eredményéhez képest nekik segítséget nyújtanak. Ennek fő formája a családi segély folyósítása.
/Ez a szociális feladat tényleges szolgálatot teljesítőkkel kapcsolatosan is jelentkezik./
- c/ Adatszolgáltatási tennivalók:
Közlük a kiegészítő parancsnokságokkal a hadköteles személyek nyilvántartásához szükséges adatokat.
Az elhunyt hadkötelezettekről értesítést küldenek a kiegészítő parancsnokságoknak.
Adatokat szolgáltatnak - a szükséghez képest - a kiegészítő parancsnokságoknak, olyan anyagi eszközökről, amelyek honvédelmi érdekűek. /pl. járművek, lovak stb./

Bár a honvédelmi igazgatás fő hatósága a honvédelmi minisztérium, valamennyi minisztériumnak vannak honvédelmi feladatai. Ezek főleg a honvédség anyagi szükségleteinek biztosításával kapcsolatosak.

A Néphadsereg személyi és dologi szükségleteinek kielégítésére a legnagyobb egységet és összehangoltságot kívánja meg a különböző szervek között. Országos szinten erről a Minisztertanács gondoskodik, helyileg pedig a területileg illetékes tanács és végrehajtó bizottság.

Ennek érdekében a katonai igazgatási szerv parancsnoka, illetve a helyőrség parancsnokát a területileg illetékes tanácsot, illetve végrehajtó bizottságot tájékoztatni köteles azokról a feladatokról, amelyeket az ország védelmi képességének fejlesztése és megszilárdítása, a lakosság és hadsereg kapcsolatainak erősítése és a lakosság honvédelmi kötelezettségei maradéktalanul teljesítésének biztosítása érdekében, a tanácsok és a hadsereg szerveinek együttesen kell elvégezniük.

Az állam messzemenően törekszik arra, hogy a katonai szolgálatot teljesítőkről és hozzátartozóikról a szolgálat alatt gondoskodás történjék és hogy őket a katonai szolgálat ellátása miatt hátrány ne érje. A már említetteken kívül a katonai szolgálatra bevonult személy munkaviszonyát a szolgálat tartama alatt a munkáltató nem szüntetheti meg. Továbbá, hogy az első tényleges katonai szolgálat időtartamát a fizetésses szabadság időtartamának és a szolgálati évek számának megállapításánál, valamint a nyugellátás szempontjából is be kell számítani. A mezőgazdasági foglalkozású bevonultak hozzátartozóinak a helyi végrehajtó bizottság köteles segítséget nyújtani földjeik megmunkálásához.

Az idegen elnyomás, az évszázados jogfosztottság ellen felkelt magyar nép fegyveres erejének, a dicsőséges emlékü szabadságharcos magyar honvédseregnek 1948. szeptember 29-én a Velence-pákozdi ütközetben aratott győzelme emlékére a minisztertanács minden év szeptember 29. napját a Néphadsereg napjává nyilvánította.

9. Külügyminisztérium:

A Magyar Népköztársaság külpolitikájának megvalósításában államhatalmi és államigazgatási szervek működnek közre:

Az Országgyűlés határozza meg külpolitikánk irányát, továbbá dönt a hadüzenet és a békekötés kérdésében. Az elnöki tanács köti és erősíti meg Népköztársaságunk nevében a nemzetközi szerződéseket, továbbá megbizza és fogadja a követeket.

A külügyi igazgatásnak az ország határain belül és azon kívül működő szervei vannak. Hazai szerve a külügyminisztérium, határon túl működő szervei pedig a külképviseltek.

A külügyminisztérium feladata: a kormány külpolitikájának gyakorlati megvalósítása, a külképviseltek irányítása arra, hogy a külpolitikai kérdésekről és eseményekről a kormányt folyamatosan tájékoztassák, a magyar népi demokratikus állam eredményeinek ismertetése külföldön és a külföldön élő magyar állampolgárok érdekvédelme részben közvetlenül, részben a külképviseltek útján.

A külügyminisztérium a politikai, gazdasági, kulturális és egyéb nemzetközi szerződések előkészítésében és megkötésében közreműködik, lebonyolítja az előzetes tárgyalásokat, egyes esetekben lefolytatja a szerződés érdemére vonatkozó tárgyalásokat.

A külképviseleti szervek mellett legtöbb helyen működik kereskedelmi attasé, aki a külkereskedelmi miniszter elvi irányításával lebonyolítja hazánk és az adott állam közti tényleges áruforgalmat.

A külképviseletnek három fajtáját különböztetjük meg:

- a/ követség
- b/ diplomáciai misszió,
- c/ konzulátus.

A követség feladata: a politikai, gazdasági és kulturális kapcsolatok fenntartása Magyarország és a fogadó állam között, a külügyminisztérium tájékoztatása a fogadó államban történő azokról az eseményekről, amelyeknek a vele való kapcsolatunkban jelentőségük van, továbbá Népköztársaságunk fejlődésének, eredményeinek ismertetése külföldön és végül a külföldön élő magyar állampolgárok személyi és vagyoni érdekeinek védelme.

A követségek, vagy nagykövetségek, vagy követségek. Nagykövetséget tartunk azoknál a hatalmaknál, amelyek felé a kölcsönösség jegyében államaink közötti különös megbecsülésünket kívánjuk ezzel is kifejezni. A nagykövetség és a követség feladatai között nincs különbség, csupán rangbéli eltérés van köztük.

Ügyvivőt bízunk meg külképviseletünk vezetésével, ha valamely állammal kapcsolatunk nem olyan jelentős, vagy bensőséges, hogy indokolt lenne nagykövet, vagy követ küldése.

A diplomáciai misszió működése és feladata azonos a követséggel. Diplomáciai missziót általában olyankor állítanak fel az államok egymás területén, amikor a követség felállításának valamilyen nemzetközi jogi akadálya van.

A konzulátusok ellátják a magyar állampolgárok gazdasági és jogi érdekvédelmét az elfogadó állam területén. Nyilvántartják az ott élő magyar állampolgárokat és az azok személyi állapotában beállott változásokat. Utlevélrendészeti tennivalókat végeznek, bizonyos közjegyzői jogkört látnak el. Közreműködnek a jogsegélyforgalom lebonyolításában, közvetítik az elfogadó állam területéről magyar hatóságokhoz intézett kérelmeket.

10. A Belügyminisztérium szerveinek főbb rendészeti feladatai.

Az imperialista államokban a rendészet különös jelentőségre tesz szert. Az állam a nagytőke érdekében a tiltó jogszabályok tömegét bocsátja ki - és pedig elsősorban a munkásmozgalommal szemben. Ezeknek megtartását hatalmasra duzzasztott rendőri apparátussal törekszik biztosítani. Előtérbe kerül tehát a politikai rendészet, amely azonban a jogi szabályozás megnövekedése ellenére is csak kisebb részben jelenti a jogszabályok megtartása feletti őrködést. Nagyobb részében - a burzsoá törvényesség félretételével - durva rendőri önkény a munkásmozgalommal és egyéb haladó mozgalmakkal szemben.

A szocialista államban a rendészet szűkebb értelemben azt jelenti, hogy a dolgozó többség akaratából és érdekében kibocsátott jogszabályok megsértését, az erre hivatott államigazgatási szervek elhárítják. Ha pedig az elhárítás nem sikerült, úgy gondoskodnak a szabálysértésnek a szükséghez képest történő megtorlásáról és a megsértett rend helyreállításáról.

Tágabb értelemben a rendészet fogalma kiterjed arra a tevékenységre is, amely a büntető jogszabályok megsértésének elhárításában, a jogszabálysértők felderítésében és az igazságszolgáltatási szervek kezére adásában áll. Ezt nevezzük bünygyi rendészetnek, amelynek egyik döntő fontosságú területe népi demokráciánkban is az állambiztonság védelmére irányuló politikai bünygyi rendészet. Ennek feladata államunkat és társadalmunkat védelmezni a hazaárulók, kémek, diverzánsok, népellenes összeesküvők és más különösen veszélyes államellenes bűncselekmények elkövetőivel szemben, illetőleg az ilyen elkövetett cselekmények megtorlását a tettesek felderítésével előmozdítani.

A rendészet ellátása terén valamennyi szakigazgatási ágazathoz tartozó állami szerveknek vannak feladatai. Az egészségügyi jogszabályok megtartása felett pl. elsősorban az egészségügyi szervek hivatottak örködni. Ugyanakkor azonban vannak olyan állami szerveink, amelyeknek feladatkörében éppen a rendészeti jelleg nyomul előtérbe, bár más feladatokat is végeznek. Ezek a szervek zömmel a Belügyminisztérium keretébe tartozó rendőrségi szervek.

A szoros értelemben vett rendészeti szervek működése kapcsolatban van számos egyéb állami szerv működésével s ezek a szervek csak a lakosság segítségével oldhatják meg feladataikat. E szervek munkájának támogatása minden állampolgárnak alkotmányba foglalt kötelessége, mert az alkotmány minden magyar állampolgár kötelességévé teszi a nép vagyonának megvédését, a népi demokrácia rendjének erősítését és a haza védelmét.

a./ A bűnözés elleni harc:

a Belügyminisztérium rendőri szervei intézkedéseket foganatosítanak a bűncselekmények megelőzése, megszakítása és felderítése érdekében s a törvény által hatáskörükbe utalt bűncselekmények ügyében a nyomozást lefolytatják.

A nyomozáson túl a bűnözés elleni harcban a rendőrség intézkedéseket foganatosít a bűncselekmények megelőzése és megszakítása érdekében, kényszerintézkedéseket alkalmaz a közbiztonságra, vagy a szocialista társadalmi együttélésre veszélyes személyekkel szemben, intézkedéseket tesz a prostitúció, a közveszélyes munkakerülés és csavargás megelőzésére, központilag nyilvántartja az elkövetett bűncselekményeket és a bíróságok által elítélteket.

b./ A közrendvédelem:

- fontosabb objektumok rendszeres őrzése, fontosabb vasuti, vízi és légiszállítmányok kísérése.
- Polgári fegyveres őrsegek és az üzemrendészeti szervek működése feletti felügyelet gyakorlása.
- Körzeti megbizotti, járőr és őrszemszolgálat szervezése.
- Nagyobb rendezvények és ünnepségek rendjének biztosítása.
- A közrend fenntartása, elemi csapások és közterületen bekövetkezett nagyobb rendellenességek esetén, közreműködés a károsultak megsegítésében.
- Elővezetések foganatosítása, az illetékes hatóságok megkeresésére.
- Közreműködés a gyermek és fiatalkorúak védelmére vonatkozó rendelkezések végrehajtásában.
- A tanácsrendeletek megtartására való felügyelet, ha ehhez rendőrségi közreműködés szükséges.
- Segítség nyújtása hatósági személyeknek, ha azok törvényes eljárását akadályozzák.

c./ Igazgatásrendészet feladatai:

- Névváltoztatás engedélyezése.
- Személyi igazolványok kiadása.
- Lakás be és kijelentés.
- Szabálysértésekkel kapcsolatos eljárás.
- Az állampolgársággal kapcsolatos ügyek intézése.
- Szórakoztató és vendéglátóipari vállalatok, sportpályák rendészeti ellenőrzése.
- Vadászati, sport és játékcélokat szolgáló fegyverek és löszerek gyártásának, forgalombahozatalának, tartásának engedélyezése és ellenőrzése.
- Ipari célokat szolgáló robbanó anyagok gyártásának és forgalmának engedélyezése és ellenőrzése.
- Engedélyezési és ellenőrzési jog gyakorlása: sokszorosító gépekkel, ágybérlet-tartással, vándoripar gyakorlással, mérgező anyagokkal és kábítószerekkel és bélyegző gyártással kapcsolatban.
- Más szervek által kiadott engedélyek ügyében véleményezési jog gyakorlása.

d./ BM. Külföldiek Ellenőrző Országos Központi Hivatala és Utlevél Osztálya feladatai.

- Nyilvántartani és ellenőrizni az országban tartózkodó külföldi állampolgárokat, részükre tartózkodási engedélyt kiadni.
- Az országban lakó külföldi állampolgárok igazolvánnyal való ellátása.
- A magyar állampolgárok utlevél ügyeinek intézése.

./.

e./ Közlekedésrendészet feladatai:

A közlekedés rendjének főhatósága a Belügyminiszter. A közlekedésrendészet az ország egész területén biztosítja a közlekedés rendjét.

- A közlekedési rend és ellenőrzés megszervezés érdekében a szükséges utasításokat kiadja.
- Közlekedés rendjének biztosítása végett közlekedési korlátozásokat rendelhet el és szüntethet meg.
- Forgalmas utvonalakon közlekedést irányítja.
- Közbiztonsági és rendészeti szempontból ellenőrzi a gépjárműveket és gépjárművezetőket.
- Ellenőrzi a közterületek tisztaságát.
- A közlekedést érintő engedélyeket kiadja.

f./ Tűzrendészet feladatai:

Szervezetét tekintve a tűzoltási és tűzrendészeti apparátus hármas tagozódást mutat:

a./ Az állami tűzoltóság biztosítja az ország egész területén - a hivatásos és önkéntes tűzoltóságok bevonásával - a tűzoltási szolgálatot és gyakorolja a tűzrendészeti hatósági jogkört. Az állami tűzoltóság irányítását és ellenőrzését a Belügyminiszter látja el. Az összes tűzoltósági szakfelszerelések felett a Belügyminisztérium rendelkezik.

b./ A hivatásos tűzoltóság egyes intézetek /színházak, kórházak stb.../ és üzemek, valamint községek és városok tűzoltási és tűzrendészeti szolgálatát látja el.

A hivatásos tűzoltóság egyenruha viselésére kötelezett polgári szervezet, amely szakirányítás szempontjából az állami tűzoltóság felügyelete alatt áll.

c./ A községi önkéntes tűzoltóságot minden községben meg kell szervezni, s az indokolt esetben hivatásos tűzoltókkal megerősíthető. A községi tűzoltóság a Tanács tűzvédelmi szerve.

Büntetésvégrehajtási szervek.

A polgári és katonai büntetés során kiszabott halálbüntetést, szabadságvesztés büntetést és biztonsági őrizetet a Belügyminisztérium büntetésvégrehajtási szervei hajtják végre. Ezek a szervek ellenőrzik a javító-nevelő munka végrehajtását is.

A szabadságvesztés büntetés végrehajtására börtönök és külön e célra szervezett munkahelyek szolgálnak. Ezek a börtönök és munkahelyek ma már mind eredményesebben töltenek be nevelési feladatokat is.

11. Igazságügyminisztérium.

Az Igazságügyminiszter a bíróságok felett felügyeletet gyakorol. A felügyeletet egyrészt egy-egy bírósági terület összes kérdéseinek figyelemmel kísérésével, másrészt egy-egy szakágazat, illetőleg az ítélkezés egy-egy ügycsoportjának országos kiterjedésben való figyelemmel kísérésével látja el.

Az Igazságügyminisztérium felügyeleti jogkörében rendszeresen csak a megyei /fővárosi/ bíróságok működését ellenőrzi. A járásbíróságok /város, kerületi bíróságok/ ellenőrzése pedig a megyei /fővárosi/ bíróság elnökére tartozik. Az Igazságügyminisztérium a Legfelsőbb Bíróság működését is megvizsgálhatja. Az Igazságügyminiszter által gyakorolt főfelügyelet célja annak megállapítása, hogy a bíróságok helyesen alkalmazzák-e a jogszabályokat, s az ítélkezés megfelelően biztosítja a szocialista törvényesség megtartását, a proletárdiktatura érdekeit.

Igazságügyminisztérium más feladatai:

Kidolgozza az igazságszolgáltatási /és más/ tárgyú törvények és egyéb jogszabályok tervezetét.

- Közreműködik más tárcák jogszabályszerkesztési munkájában.
- Gondoskodik jogszabálygyűjtemények, jogszabálymutató és jogi szakkönyvek kiadásáról.
- Irányítja a jogi propaganda munkát.
- Intézi az igazságszolgáltatási tárgyú nemzetközi jogi ügyeket.
- Az Igazságügyminiszter az elnöke az Igazságügyi Tanácsnak, amely jogász szakértők bevonásával hivatott a jogalkotás, a jogalkalmazás és az igazságügyi szervezet problémáiban szakvéleményt nyilvánítani, főleg a kérdések elméleti kidolgozása alapján, a tanács tagjait az Igazságügyminiszter jelöli ki.
- Az Igazságügyminiszter látja el a felügyeletet az Országos Bírósági Vegyészeti Intézet, az Országos Ügyvédi Tanács, /ügyvédi kamarák/ az Országos Fordító és Fordítást Hitelesítő Iroda felett.
- A Magyar Jogászszövetség, amely társadalmi szervezet, szintén az Igazságügyminisztérium felügyelete alá tartozik.

Az Igazságügyminisztérium egyéb szervei.

a./ Közjegyzők:

A járásbíróságok /városi, városkerületi bíróságok/ mellett a hagyatéki és az eljárásjogi szabályok által hatáskörükbe utalt egyéb peren kívüli eljárások intézése céljából közjegyzők működnek.

Feladatuk: - névaláírások és okmánymásolatok hitelesítése.

- végrendeletek, más okiratok és tanusítványok készítése.

A közjegyző kinevezése és működésének ellenőrzése az Igazságügyminiszter hatáskörébe tartozik. Budapesten a közjegyző összevont irodában fejti ki működését /Budapesti Állami Közjegyzők Irodája./

b./ Bírósági végrehajtók:

Minden megyei és járásbírósághoz, városi és városkerületi bírósághoz, a megyei /fővárosi/ bíróság elnöke legalább egy bírósági végrehajtót nevez ki. A végrehajtók a fővárosban a Budapesti Végrehajtási Iroda keretében, vidéken pedig a megyei bíróságok székhelyén működő megyei bírósági végrehajtó iroda keretében dolgoznak. /Pest megyében egy irodához tartoznak a megyei bírósági és a Pestvidéki Járásbírósági végrehajtók./

c./ Az ügyvédek:

- a bíróságok és hatóságok jogszolgáltatási tevékenységét elősegítve, az ügyfeleknek jogi segítséget nyújtanak.
- a szocialista törvényesség érdekében lelkiismeretes munkával támogatják az ügyfelek jogainak érvényesülését.

Az ügyvédek működésüket a fővárosban és megyékben szervezett Ügyvédi Kamarák keretén belül, ügyvédi munkaközösségekben fejtik ki. Ügyvédi magángyakorlat folytatására az Igazságügyminiszter kivételes engedélyt adhat.

A Kamarák elnökeiből és a Kamarák által megválasztott ügyvédek közül alakul az Országos Ügyvédi Tanács. Ez az Igazságügyminiszter tanácsadó szerve, az ügyvédekkel érintő fontos ügyekben.

Az ügyvédek és az ügyvédi szervek felett a főfelügyeletet az Igazságügyminiszter gyakorolja.

12. Művelődésügyi Minisztérium.

A Művelődésügyi Minisztérium az oktatásügyi és művelődésügyi tagozatból, az egyházügyi hivatalból és a levéltárak osztályából áll.

a./ Népművelési tagozat.

A népművelési tagozat feladatkörébe tartoznak az iskolán kívüli népművelés ügyei.

A népművelés és művészeti igazgatás tennivalóit a Művelődésügyi minisztérium művelődési tagozata látja el.

Kulturotthonok:

a kulturális tömegmozgalom legfontosabb intézményei. A dolgozók műveltségének fokozására és pihenőidejük élénkítése érdekében többféle oktatási és szórakoztatási formát alkalmaznak. Pl. különböző ismeretterjesztő tanfolyamok és előadások rendezése stb.

b./ Művészetügyi tagozat.

Színművészet:

A színházak állami közben vannak, azonban több budapesti színházat és a vidéki színházak zömét az illetékes városi /megyei tanács/ irányítja. A tanácsok irányítása alá tartozó színházak konkrét műsorterv javaslatát a színház igazgatója készíti el és a Művelődésügyi miniszterrel egyetértésben a tanács vb. hagyja jóvá.

Filmművészet:

A filmvállalatok munkáját a Művelődésügyi miniszter, az Országos Moziüzemi Igazgatóság útján irányítja. Az egyes moziüzemi vállalatok a tanácsoknak alárendelten működnek.

c./ Magyar Tudományos Akadémia.

Legfelsőbb fokon tervszerűen irányítja az elméleti és alkalmazott tudományok művelését, továbbá a haladó tudomány szellemének megfelelően elmélyíti az elméletet és a gyakorlat kapcsolatát.

Az Akadémia 7 osztályban folytatja működését:

- nyelvi és irodalomtudományok,
- társadalmi és történeti tudományok,
- matematikai és fizikai tudományok,
- agrártudományok,
- biológiai és orvosi tudományok,
- műszaki tudományok,
- kémiai tudományok osztályai.

Az Akadémia működése törvényesség és alapszabályszerűség szempontjából a kormány közvetlen ellenőrzése alatt áll. Az Akadémia irányítása és ellenőrzése alá számos kutató és kísérleti intézet tartozik. Ilyenek pl.

- az Állam és Jogtudományi Intézet,
- Történelemtudományi Intézet,
- Nyelvtudományi Intézet,
- Tihanyi Magyar Biológiai Kutató Intézet,
- Magyar Csillagvizsgáló Intézet

Az ipari kutató intézetek a szakminiszterek felügyelete alatt állnak. Tudományos kérdések tekintetében az Akadémiával egyetértve járnak el.

Állami Egyházügyi Hivatal.

Az Egyházügyi Hivatal a Művelődésügyi Minisztérium keretében működik. Gondoskodik az állam és az egyes vallásfelekezetek között kötött egyezmények és megállapodások végrehajtásáról. Az egyes egyházi vezetői állások betöltéséhez a művelődésügyi minisztérium hozzájárulása, míg a legmagasabb egyházi vezető betöltéséhez az Elnöki Tanács hozzájárulása szükséges.

d./ Magyar Testnevelési és Sport Tanács.

A Magyar Testnevelési és Sport Tanács /MTST/., a Minisztertanács közvetlen irányítása alatt áll. Az MTST. feladata a testnevelési és sporttevékenység általános célkitűzéseinek meghatározása, a testnevelési és sportmozgalom irányítása és ellenőrzése. Az MTST. működésével kapcsolatos ügyintézés az MTST-nek alárendelt Magyar Testnevelési és Sport Hivatal MTSH. látja el.

Az MTST. közvetlen felügyelete alá tartoznak:

A Magyar Testnevelési Főiskola, Testnevelési Kutató Intézet, a Testnevelési Tudományos Tanács, a Népstadion és intézményei, a Nemzeti Sportuszoda, a Sport Lap és Könyvkiadó Vállalat, valamint a Turistaházakat Kezelő Vállalat, az Országos Testnevelési és Sportegészségügyi Intézet, amely az Egészségügyi Miniszter felügyelete alatt áll.

Sportoktató és Sportvezető Intézet.

A sportvezetők és edzők, valamint a játékvezetők /versenybírák/ képzését szolgálja.

f./ Oktatási tagozat.

1. Oktatásügyi igazgatásunk szervei közé soroljuk egyrészt azokat a hatóságokat, amelyek az iskolák irányítására és az ezekben folyó oktató munka feltételeinek megteremtésére hivatottak /Művelődésügyi Minisztérium, más minisztériumok, a tanácsok végrehajtó bizottságainak művelődésügyi osztályai/, másrészt magukat az egyes tanintézeteket.
2. A tanintézeteket - néhány kivételtől eltekintve - az állam tartja fenn. Felettük a főfelügyeletet tulajdonképpen a művelődésügyi miniszter gyakorolja. Főfelügyelete alá tartoznak nevezetesen az óvodák, az általános iskolák, az általános gimnáziumok, a tanító és óvónőképzők, a gyógypedagógiai általános iskolák és intézetek, dolgozók iskolái, továbbá az egyetemek és főiskolák legnagyobb része.

Egyes oktatásügyi intézetek más minisztériumok, vagy közvetlenül a Minisztertanács alá rendelt egyéb országos szervek alá vannak helyezve:

ez a helyzet a középfoku iskolák közül a technikumoknál, valamint az egyetemek és főiskolák egyrészénél, amelyek felett azok a miniszterek /pl. könnyűipari miniszter, munkaügyi miniszter/, vagy a szóbanlévő országos szervek /pl. Központi Statisztikai Hivatal/ vezetői gyakorolnak felügyeletet, akik alá tartozó intézmények, vállalatok számára az illető iskolák szakkadereket képeznek. A művelődésügyi miniszter feladata továbbá, hogy a felsőoktatás elvi egybehangolásáról és az egyetemekkel /főiskolákkal/ rendelkező minisztériumok között a szükséges kapcsolat fenntartásáról gondoskodjék. Fontos, hogy a szakminisztériumok és a művelődésügyi minisztérium szervei között mindezekben a területeken biztosítva legyen a zökkenőmentes együttműködés.

3. Az egyetemek és főiskolák felett az illetékes szakminisztériumok közvetlenül gyakorolnak felügyeletet. A középfoku és alsófoku iskolákat a különböző fokozatu tanácsok végrehajtó bizottságainak megfelelő szakigazgatási szervei irányítják és ellenőrzik. Közelebbről a középfoku iskolák a megyei és a megyei jogu városi tanácsok VB-inak művelődésügyi osztályai, illetőleg a budapesti városi tanács VB-ának művelődésügyi osztálya, az alsófoku iskolák pedig a járási /és járási jogu városi/, illetőleg Budapesten a fővárosi kerületi tanácsok VB-inak művelődésügyi osztályai /csoportjai/, a megyei jogu városokban a kerületi vezető igazgatók közvetlen felügyelete alá tartoznak. Az alsófoku iskolák munkájának irányításában közreműködik a nagyobb községek VB-ának oktatási szakigazgatási szerve /előadója/ is; ahol ilyen nincs, ott a községi VB. az egyik iskola igazgatóját bízva meg e teendők ellátásával és az iskolának a VB. felé való képviselésével.

A tanácsai szervek alá rendelt iskolák igazgatóinak és helyetteseinek, valamint pedagógusainak kinevezése a második tanácstörvény 58.§-a, illetőleg az 1051/1955. /V.10/ M.T. sz. határozat az iskola felett közvetlen irányítást gyakorló szakigazgatási szerv vezetőjének hatáskörébe utalja. Az alsófoku iskolák igazgatóinak / a körzeti vezető óvónőnek/ a kinevezése előtt a járási művelődésügyi osztály köteles kikérni a községi tanács VB-ának a véleményét.

4. Az oktatási igazgatás szervezetének alapegységeit az oktatási intézetek, az iskolák képezik. Az iskolák belső felépítése természetesen bizonyos eltéréseket mutat aszerint, hogy felső-, közép-, vagy alsófoku iskoláról van-e szó. Közös vonás azonban valamennyi iskolára nézve az, hogy az iskolák az igazgatók, az egyetemek a rektor egy személyi felelős vezetése alatt állanak. Az egyetemeken belül az egyes karokat a dékánok vezetik; az egyes dékánoknak és az igazgatóknak rendszerint helyetteseik is vannak. A vezetők segítségére van még - véleményező szervként - az egyetemi tanács, a kari tanács, illetőleg a középfoku - és általános iskolákban a tantestület ülése.
5. A szocialista oktatásügy keretében az iskolai munka megjavítása terén jelentékeny szerep jut a különböző tömegszervezeteknek is.

Ezek közül elsősorban a Pedagógusok Szakszervezete és az ifjúságot tömörítő KISZ. és uttörő szervezetek fejtenek ki az iskolákban jelentős munkát. Az általános és középfokú iskolákban járó gyermekek szülőinek aktivizálását, az iskola életébe való bekapcsolását a Szülői Munkaközösségek szolgálják. Mindezeknek a tömegszervezeteknek az a feladatuk, hogy az iskolák vezetőinek és nevelőinek munkáját alátámasszák és az eredményes munkához szükséges fegyelmet a maguk részéről is segítsék megvalósítani.

13. Egészségügyi Minisztérium.

Az egészségügyi minisztérium a dolgozók egészségügyének, egészségügyi védelmének, gondozásának irányító szerve.

Az egészségügyi minisztérium feladata elsősorban:

- az egészségügy elvi irányítása és szervezése, felügyelete és ellenőrzése, egységének biztosítása,
- az orvostudomány fejlesztésének előmozdítása,
- az egészségügyi dolgozók képzése és továbbképzése,
- az államigazgatás helyi szervei egészségügyi munkájának elvi irányítása és ellenőrzése,
- a gyógyító - megelőző ellátás, valamint intézményeinek szervezése, irányítása és ellenőrzése,
- a népbetegségek elleni küzdelem megszervezése, felügyelete és ellenőrzése,
- a járványügy és a fertőző betegségek elleni védekezés szervezése és irányítása,
- a gyógyszerészet és a gyógyszerellátás ügyei,
- a települések, építkezések, ipari üzemek, élelmezési ipar, élelmiszerkereskedelem, közétkeztetés, közlekedés és iskolák egészségügyére vonatkozó jogszabályok megalkotása és végrehajtásának ellenőrzése.
- A magyar egészségügy és az orvostudomány szocialista fejlesztésének előmozdítása érdekében az egészségügyi minisztérium szervezete keretében működik az egészségügyi miniszter szakmai tudomány tanácsadó szerve: az Egészségügyi Tudományos Tanács.

Egészségügyi Tudományos Tanács:

Az Egészségügyi Tudományos Tanács az egészségügyi miniszter felhívására, vagy saját kezdeményezésből

- a/ javaslatot tesz az elmélet és gyakorlati orvostudományi munka irányítására,
- b/ állást foglal új gyógyító eljárások, új diagnosztikai módszerek és új gyógyszerek alkalmazásának kérdésében,
- c/ javaslatot tesz az egészségügyi dolgozók /káderek/ képzésének és továbbképzésének irányelveire,
- d/ egészségügyi elvi kérdésekben véleményt nyilvánít,
- e/ javaslatot tesz az orvostudományi egyetemi tanári állások, valamint a kutató intézetek és az Egészségügyi

Minisztérium országos intézetei vezető állásainak betöltésére.

A tanács tagjait a Magyar Tudományos Akadémia meghallgatásával az egészségügyi miniszter nevezi ki.

Működését ugyancsak az egészségügyi miniszter irányítja.

1. A tanácsok egészségügyi szervei:

Az egészségügyi igazgatás helyi szervei a budapesti, a megyei és megyei jogú városi tanácsok végrehajtóbizottságának egészségügyi osztályai, továbbá a járási, a járási jogú városi és a városi kerületi tanácsok végrehajtóbizottságának egészségügyi csoportjai /osztályai/.

Az egészségügyi csoport irányító és ellenőrző tevékenysége kiterjed

- a/ a gyógyító-megelőző ellátásra,
- b/ az anya és csecsemő és gyermekvédelemre,
- c/ a környezetegészségügyre, a járványügyre és az egészségügyi felvilágosításra.
- d/ a gyógyszerellátásra.

A községben az operatív egészségügyi feladatokat /gyógyító-megelőző és az igazgatási feladatokat/ a körzeti orvos látja el, aki a járási tanács végrehajtóbizottsága egészségügyi csoportjának státuszába tartozik és a községi tanács végrehajtóbizottságának szakközege. A körzeti orvos működési köre esetleg több kisebb községre terjed ki.

2. Az állami közegészségügyi felügyelet.

Az állami közegészségügyi felügyelet a közegészségügyi állapotok hatékonyabb ellenőrzését szolgálja. Ez az ellenőrzés öt irányú. Ellenőrizni kell a/ a települések, lakóterületek egészségügyét, b/ az élelmezés egészségügyét, c/ az ipari egészségvédelmet, d/ az iskolák, valamint e/ a közlekedési eszközök, a vasutak egészségügyét.

Az állami egészségügyi felügyelet központi feladatait az egészségügyi minisztériumban a miniszter közvetlen irányítása alatt álló "Állami közegészségügyi felügyelet" elnevezésű ügyviteli egység látja el. Ezt vezeti az állami közegészségügyi főfelügyelő, akinek beosztottjai a helyettese és az állami közegészségügyi felügyelők.

3. A dolgozók orvosi ellátása.

A körzeti orvos feladatkörébe tartozik:

- a gyógyító-megelőző, az anya és csecsemővédelmi és járványügyi szolgálat ellátása,
- működési területén dolgozó egészségügyi közép-káderek működésének irányítása és ellenőrzése,
- a társadalmi szervezetek egészségügyi működésének szakmai támogatása.

— az egészségügyi felvilágosítás munkájában való közreműködés,

A körzeti orvos gyógyító orvos, aki községekben, városokban /városi kerületekben/, külterületi lakott helyeken, körzetbecsúztatásának megfelelő területen látja el a gyógyító - megelőző orvosi szakszolgálatot.

A körzeti orvos a dolgozók háziorvosa, aki nemcsak gyógyító, de figyelemmel kíséri a dolgozók munkahelyét, lakásvizonyait, egészségügyi viszonyainak alakulását a gyógyulás után is. Így a körzeti orvos a gyógyításon felül döntően elősegíti a megbetegedések megelőzését is.

A közegészségügyi orvos látja el:

- a járásokban, városokban a közegészségügyi, járványügyi szolgálatot,
- az egészségügyi felvilágosítást és az egészségügyi igazgatással kapcsolatos tennivalót.

A közegészségügyi orvos tehát nem gyógyító orvos.

Mind a körzeti, mind a közegészségügyi orvosok főfoglalkozásu közzszolgálati alkalmazottak.

A dolgozók orvosi ellátása terén fontos szerepük van a tudományos kutató és oktató intézeteknek, klinikáknak, kórházaknak.

A dolgozók orvosi ellátása felöleli az üzemi egészségvédelem és ennek keretében az üzemi orvosi szolgálat kérdéseit is.

4. Szociális szakigazgatás.

A szociális igazgatás legfőbb szerve az Egészségügyi Minisztérium. Helyi szervei a fővárosban, a megyében és a megyei jogú városokban az egészségügyi osztályokon belül szervezett szociálpolitikai csoportok. Járásokban, fővárosi, városi /kerületekben szociálpolitikai előadók/. Községi tanácsoknál az igazgatási előadó, amennyiben nincs, a vb. titkár látja el.

A tanácsok mellett rendszerint működnek a szociálpolitikai állandó bizottságok, amelyek társadalmi aktívakkal, albizottságokkal, széleskörű segítséget nyújtanak a szociális feladatok megoldásában.

a./ Felnőttvédelem különböző ágai:

- 1/ csökkent munkaképességűek,
- 2/ munkaképtelenek és öregek gondozása,
- 3/ hádigondozottak,

A rendkívüli szociális segítséggel a rendkívül nehéz körülmények folytán nehéz helyzetbe szorult családokat segítik, sokgyermekes anyákat jutalmaznak.

b./ Gyermek és ifjúságvédelem:

Az Országos Gyermek és Ifjúságvédelmi Tanács feladata; az állami és társadalmi szervek munkájának összehangolása és a kormány gyermek és ifjúságvédelem fejlesztésére irányuló politikájának segítése.

14. Országos hatáskörű szervek:

Egyes különleges igazgatási feladatokat nem a minisztériumok, hanem országos hivatalok, főhatóságok látnak el. Közvetlenül a Minisztertanács felügyelete alá tartoznak és a maguk területén miniszteri jogkörrel rendelkeznek.

a./ Országos Tervhivatal /OT/.

Feladata. a népgazdasági tervek kidolgozása és a törvénynyelvi emelt terv végrehajtásának ellenőrzése. A terv kidolgozása folyamán készíti el a műszaki fejlesztés és a minőségi termelés terveit is. A tervvégrehajtás ellenőrzésével kapcsolatban szabályozza az egységes nyilvántartási rendszert /mérőszámokat, viszonyítási arányokat stb./

b./ Központi Statisztikai Hivatal /KSH/.

Feladata, a Minisztertanács gyors, megbízható és rendszeres tájékoztatása a népgazdasági terv teljesítéséről, a gazdasági, szociális és kulturális élet fejlődéséről, a népgazdasági erőforrások állapotáról és felhasználásáról. A KSH. nyilvános jelentést készít a népgazdasági terv teljesítéséről, kidolgozza az állami és szövetkezeti szervek statisztikai munkájában alkalmazott eljárásokat, megszervezi az adatfelvételeket és fejleszti a statisztikai ellenőrzés módszereit. Ellenőrzi az állami és szövetkezeti szervek statisztikai munkáját.

c./ Országos Árhivatal.

Feladata és hatásköre egyrészt az árrendezési és ármegállapítási irányelveket tartalmazó javaslatoknak a kormány elé terjesztése, másrészt a kormány hatáskörébe fenn nem tartott termékek /árucikkek/ árának és a szolgáltatások díjának szabályozása, valamint az árak ellenőrzése. Az Országos Árhivatal elnöke, a számára meghatározott hatáskörben nemcsak a legmagasabb, vagy legalacsonyabb irányárakat állapíthatja meg, hanem irányelveket is adhat az árak és díjak kiszámításához.

d./ Szakszervezetek Országos Tanácsa /SZOT/.

A SZOT., mint a dolgozók érdekvédelmi szervezeteinek, a szakszervezeteknek központja, a dolgozók anyagi és kulturális színvonalának emelése, valamint a Munka Törvénykönyvében biztosított jogaiknak érvényesítése érdekében foglalkozik a dolgozók életkörülményeivel.

./.

Igy különösen a munkafeltételek, a munkabérek, a munkavédelem, a munkásellátás, a munkaverseny, a társadalombiztosítás, a kultúra és sport kérdéseivel. Fellép továbbá a dolgozók képviselőjében, jogaik érvényesítése és megvédése érdekében a hatóságok és bíróságok előtt.

A szakszervezetek, a dolgozók életkörülményeire vonatkozó rendelkezések végrehajtásával kapcsolatos hibákra és mulasztásokra felhívhatják a végrehajtásért felelős szervek figyelmét, határidőt szabhatnak a hibák és mulasztások megszüntetésére és ha azok ennek ellenére sem teszik meg a szükséges intézkedéseket, megfelelő hatósági eljárás megindítását kezdeményezhetik. /pl. egyes üzemi egészségvédelmi berendezések hiányossága esetén./

Hazánkban a társadalombiztosítás igazgatását a szakszervezetekbe tömörült dolgozók látják el. A szakszervezetek társadalombiztosítási tevékenysége felett a főfelügyeletet a Minisztertanács gyakorolja.

A társadalombiztosítás ügyviteli és igazgatási feladatait közvetlenül a Szakszervezetek Társadalombiztosítási Központ /SZTK/ látja el.

e./ Szövetkezetek Országos Szövetsége /SZÖVOSZ/.

Feladata, hogy a szövetkezeti mozgalmat, elsősorban a falusi földművelő parasztság szövetkezeti mozgalmát a népgazdaság szocialista építésével összehangolja, továbbá, hogy előmozdítsa és fejlessze, irányítsa és ellenőrizze a mezőgazdasági termelő és földművelőszövetkezetek mozgalmi, gazdasági, ezen belül különösen a város és a falu közötti kölcsönös áruforgalmi tevékenységét. A SZÖVOSZ. felett a felügyeleti jogot a Minisztertanács gyakorolja. A SZÖVOSZ. szövetkezeti formában megállapított alapszabály szerint működik.

15. A Népi Ellenőrzés.

Az államrend, a nép vagyonának védelme, a törvények, és rendeletok megtartása és végrehajtása csak hatékony társadalmi támogatással biztosítható. Ennek szervezeti formája a népi ellenőrzés.

a./ A népi ellenőrzés szervei:

A Minisztertanács közvetlen irányítása alatt álló Központi Népi Ellenőrzési Bizottság, /KNEB/.

a fővárosi, megyei, megyei jogú városi, járási, fővárosi kerületi és városi népi ellenőrzési bizottságok,

A Központi Népi Ellenőrző Bizottság tagjait a Népköztársaság Elnöki Tanácsa, a területi népi ellenőrzési bizottságok tagjait az illetékes tanács választja és jogosult visszahívni.

A Központi Népi Ellenőrzési Bizottság bármely állami szervnél, vállalatnál, társadalmi egyesületnél, szövetkezetnél, valamint ezek központjainál vizsgálatot tarthat. A területi népi ellenőrzési bizottságok csak a területükön lévő, illetőleg ott működő szerveket, intézményeket, vállalatokat, valamint a magánkisipar és magánkereskedelem tevékenységét ellenőrizhetik.

A népi ellenőrök az ellenőrzést vizsgáló csoportokban végzik; amelyekbe eseti megbízással, szakértőket is bevonhatnak. Ha a népi ellenőrzési bizottság bűncselekménynek minősülő jogsértést tapasztal, ezt az ügyészség, vagy rendőrség tudomására hozza, amely nyolc napon belül köteles eljárni és eljárása eredményéről a bizottságot, a vizsgált szervet és annak főfelügyeleti hatóságát értesíti. A vizsgált szerv köteles az észlelt mulasztás kiküszöbölése érdekében 15 napon belül intézkedni és erről a bizottságot értesíteni.

V.

AZ ÁLLAMHATALOM ÉS ÁLLAMIGAZGATÁS HELYI SZERVEI.

1. Az államhatalom helyi szervei:

Az államhatalom helyi szervei csak a szocialista típusú államban ismeretesek. A helyi szervek jelentőségét az adja meg, hogy az állami feladatok döntő többségét közvetlenül a helyi szervek valósítják meg. Az állami munka és akarat a helyi szervek munkáján keresztül válik élő valósággá, ezért ezeknek fejlődése, erősödése egyben az államhatalom tömegbázisának erősödését is jelenti.

a./ A helyi szervek különböző fokozatai.

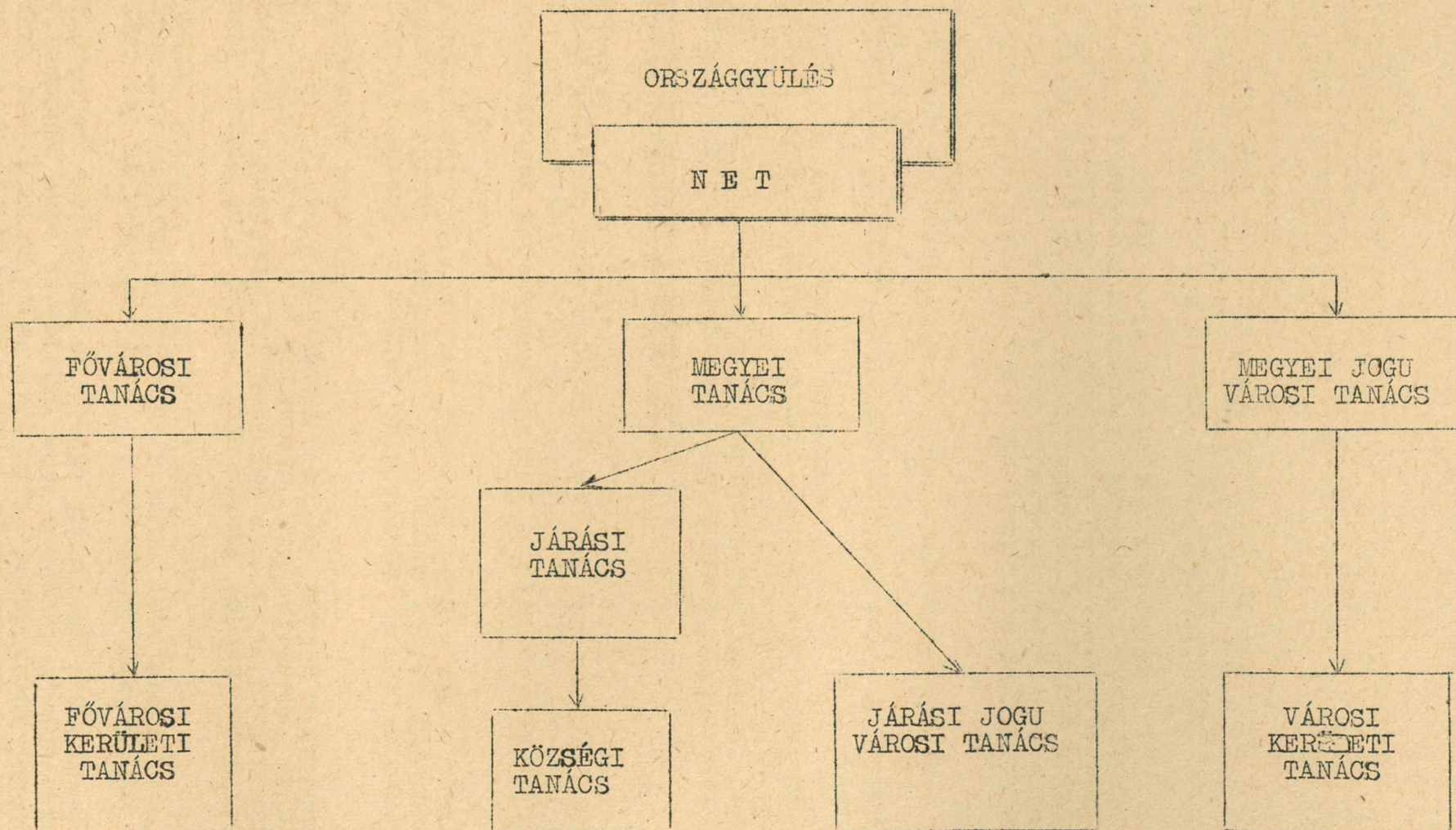
Hazánk területe megyékre, városokra, járásokra és községekre tagozódik. E területi tagozódásnak megfelelően az államhatalom helyi szervei: a fővárosi, a megyei, megyei jogú városi, járási, járási jogú városi és községi tanácsok.

Tanácstörvényünk /1954. évi X.tv./ pontosan meghatározza a tanácsok különböző fokozatait és ezek helyét az államhatalmi szervezetben. Minden tanács a felsőbb államhatalmi szervnek van alárendelve és annak irányítása alatt áll.

Az államhatalom legmagasabb foku helyi szervei: a fővárosi tanács, a megyei tanácsok és a megyei jogú városi tanácsok. Ezek az Országgyűlésnek, illetőleg a Népköztársaság Elnöki Tanácsának vannak közvetlenül alárendelve.

A fővárosi tanács működési köre Budapest főváros. Megyei jogú városok: Miskolc, Debrecen, Szeged és Pécs; ezekben a tanács hatásköre az illető város kerületeire terjed ki.

TANÁCSAINK ALÁ ÉS FÖLÉRENDELTSÉGI RENDSZERE .

Budapest főváros és a megyei jogú városok kiemelését a megyei tanácsok irányítása alól különleges politikai és gazdasági jelentőségük indokolja. Így a nagy lélekszám, valamint az a szerep, amelyet ezek a városok ipari és kulturális szempontból betöltenek. A megyei jogú városi tanács nem tartozik a megyei tanács irányítása alá, nincs annak alárendelve, hanem egyenrangú vele és éppugy, mint a megyei tanács, az országgyűlésnek, illetőleg az Elnöki Tanácsnak van alárendelve.

A megyei tanács működési köre - a területén lévő megyei jogú város kivételével - kiterjed a megye területéhez tartozó valamennyi járásra, városra és községre.

A járási tanács és a járási jogú városi tanács a megyei tanácsnak van közvetlenül alárendelve. A járási tanács működési köre kiterjed a járás területén lévő valamennyi olyan városra, amely nincs közvetlenül a megyei tanács alárendelve és valamennyi községre.

A városi /fővárosi és megyei jogú városi/ kerületi tanács egyenrangú a járási tanáccsal, de a saját városi tanácsának van közvetlenül alárendelve, működési köre a város igazgatási kerületére terjed ki.

A községi tanács a járási tanácsnak van közvetlenül alárendelve, működési köre a község területét fogja át, a kisebb községek közös községi tanácsa pedig az alá tartozó községek területeit.

b./ A helyi szervek pártirányítása.

Tanácsaink legfőbb jellegzetessége abból a kettős szerepből adódik, amelyet a proletárdiktatura mechanizmusában betöltenek. Egyrészt ugyanis a tanácsok a proletárdiktatura államhatalmának helyi szervei, helyi megvalósítói, másrészt pedig a dolgozó nép legszélesebb tömegszervezetei.

A szocialista államban az összes szervezetek - legyenek azok társadalmiak, vagy államiak - munkájukat a párt irányításával végzik, mert az összes szervezetek a proletárdiktatura szervezetei és eszközei.

A tanácsok irányítását a párt úgy valósítja meg, hogy az állami munka minden fontos kérdésében, az ipar, a mezőgazdaság, a kereskedelem, a kulturális építőmunka területén kidolgozza elvi útmutatásait és ezek alapján kijelöli azt a politikai irányvonalat, amelyet a tanácsok feladataik végrehajtása közben követnek, amelyhez tevékenységük igazodik.

A helyi pártszervezetek a párt általános politikai irányvonalának megvalósítása közben a tanácsok felé lényegében kétirányú tevékenységet fejtenek ki. Egyfelől közvetlenül segítséget nyújtanak a tanácsoknak, hogy a tömegeket az állami rendelkezésekben jelentkező párthatározatok végrehajtására mozgósíthassák, másfelől iránymutatásaikkal, ellenőrzésükkel előmozdítják az állami gépezet tökéletesítését, fejlődését, hogy ezáltal alkalmasabbá váljék a párt politikájának megvalósítására.

c./ A tanács.

Az államhatalom helyi szerveinek vezető testülete a tanács. A tanács tagjait a tanács működési körébe eső terület választópolgárai közvetlenül választják négy évi időtartamra, az országgyűlési képviselőválasztásokra megállapított alapelvek szerint. A tanács belső működésében a legteljesebb kollektivitás elve érvényesül. A tanácsot a választott küldöttek összessége alkotja és ebben a kollektívában minden egyes küldöttet azonos jogok illetnek meg és azonos kötelezettségek terhelnek.

A tanácsok felépítésének demokratizmusát mutatja, hogy a tanács tagjának mindegyike közvetlenül a választóktól kapja megbízását és egy sincs köztük olyan, akit felsőbb szerv nevezne ki.

A tanács egészének, mint államhatalmi szervnek, egyedüli működési formája a tanácsülés. A tanács, mint államhatalmi és tömegszervezet, természetesen a tanács egyes ülései között is tevékenykedik. A tanács államhatalmi funkcióit - a tanács hatósági jogkörében - helyette más szerv nem gyakorolhatja. A tanácsot ülései között a végrehajtó bizottság nem helyettesítheti. A tanácsülés akkor határozatképes, ha legalább a tagok felerésze jelen van.

A tanács feladatai.

A tanács, mint államhatalmi szerv átfogja a helyi állami munka egész területét. Széleskörű feladatait a tanácstörvény a következőképpen foglalja össze:

- a tanács vezeti a helyi társadalmi, gazdasági és kulturális tevékenységet, mégpedig:
- irányítja a helyi mezőgazdasági és ipari termelést, a helyi kereskedelmet és közlekedést, a város községgazdálkodást; elősegíti a dolgozó parasztság önkéntes termelőszövetkezeti mozgalmát, a szövetkezetek megszilárdítását és fejlesztését;
- biztosítja a tanács rendelkezése alatt álló állami vagyon helyes kezelését és felhasználását, valamint a tanács alá rendelt vállalatok és egyéb szervek megfelelő működését;
- gondoskodik az egészségügyi, kulturális és szociális feladatok megoldásáról.
- A tanács közreműködik az országos jelentőségű társadalmi, gazdasági és kulturális állami feladatok helyi megvalósításában, mégpedig:
- figyelemmel kíséri a tanács alá nem rendelt gazdasági és egyéb szervek működését és segítséget nyújt azoknak;
- közreműködnek az állami és társadalmi rend biztosításában, az ország védelmi képességeinek fejlesztésében és megszilárdításában.
- A tanács feladataihoz tartoznak végül azok a kérdések, amelyeket saját szervezete és az alárendelt szervek létrehozásával, irányításával és ellenőrzésével kapcsolatban old meg.

A különböző fokozatu tanácsok az állami feladatok megvalósításánál különböző hatáskörrel rendelkeznek. A hatáskörök különbözősége a tanácsok különböző fokozatai közötti munkamegosztásból ered. Vannak például olyan kérdések, amelyekben az alsóbb szerveket csak a javaslattevési joga illeti meg és a döntést a felsőbb szervek hozzák /pl. meghatározott kereskedelmi szakmákban iparigazolványok kiadása/, vannak azután olyanok, amelyet jogszabály erejénél fogva a legalsóbbfoku szervek döntenek el és csak jogorvoslat útján kerülhetnek a felsőbb szervekhez /pl. lakáskiutalások/.

A tanácsülés a tanács tömegkapcsolatai kiszélesítésének egyik legfontosabb eszköze. A tanács ülésére ugyanis, a tárgysorozattól függően, számos olyan személyt is meghívunk tanácskozási joggal, akik nem megválasztott tanácstagok, de a tárgyalási kérdés alapos ismerői és kifejezésre juttatják a lakosság véleményét. A dolgozók egyre szélesebb tömegei ismerik fel, hogy kötelességük résztvenni az állami feladatok minél jobb megvalósításában. A tanácsok meghatározott időközönként kötelesek ülést tartani. A tanácsülés összehívásának joga és egyben kötelezettsége a végrehajtó bizottságra hárul. A végrehajtó bizottság a tanácsülést, ha szükségesnek ítéli, bármikor összehívhatja, a jogszabályokban meghatározott esetekben pedig köteles összehívni. A tanács ülései általában nyilvánosak, rendkívüli esetekben azonban a tanács zárt ülést is tarthat. A tanács határozatait szótöbbséggel hozza, szavazategyenlőségnél az elnök szavazata dönt.

A tanács állandó bizottságai a tanács véleményező javaslattevő, ellenőrző szervei. Ezek állandóan működnek, tehát a tanácsülések között is ellátják feladataikat.

Az állandó bizottság elnöke és tagja csak olyan tanácstag lehet, akit erre a tisztségre a tanács megválasztott.

Az állandó bizottság feladatai:

Segíti a tanácsot a felsőbb szervek rendelkezéseinek végrehajtásában, valamint a lakosság javaslatainak és panaszainak intézésében; ellenőrzi a végrehajtó bizottság szakigazgatási szerveinek, valamint a tanács alárendelt vállalatoknak és egyéb szervezeteknek tevékenységét stb.

Az állandó bizottság eredményes működését a törvény jogi biztosítékokkal is alátámasztja. Ilyen például a végrehajtó bizottságnak az a kötelezettsége, hogy az állandó bizottság javaslatait 30 napon belül tárgyalja, továbbá a tanácsi szervezeteknek és vállalatoknak az a kötelezettsége, hogy az állandó bizottságnak a kért felvilágosítást megadják.

Az állandó bizottság alárendeltsége azt jelenti, hogy a bizottság, mint államhatalmi szerv, egész tevékenységében a tanácsnak van alárendelve, munkájáról a tanácsnak beszámolni köteles. A végrehajtó bizottságnak, amely államigazgatási szerv, alárendelve nincs.

d./ A tanács végrehajtó bizottsága.

A tanács saját tagjai sorából végrehajtó bizottságot választ.

A végrehajtó bizottság hatásköre kiterjed az alárendelt összes államigazgatási szervek irányítására és ellenőrzésére.

A végrehajtó bizottság irányítja a tanács szakigazgatási szerveit, a pénzügyi, mezőgazdasági, ipari, kereskedelmi, oktatási stb. osztályokat.

A végrehajtó bizottságot a tanács első ülésén köteles saját tagjai közül megválasztani. Tagjainak megbízatása a tanács megbízatása tartamáig szól, illetőleg még ennél is tovább, mert a tanács megbízatásának lejártával a végrehajtó bizottság megbízatása csak az újonnan megválasztott tanács végrehajtó bizottságának megválasztásával szűnik meg. A tanács azonban az egész végrehajtó bizottságot, vagy annak egyes tagjait bármikor visszahívhatja.

A végrehajtó bizottság élén az elnök áll, aki elsősorban felelős a végrehajtó bizottság munkájáért. Az elnök a végrehajtó bizottság két ülése között, sürgős s indokolt esetben a végrehajtó bizottság jogkörében utasítást adhat, illetőleg döntéseket hozhat. Ezekről azonban a végrehajtó bizottság következő ülésén be kell számolnia. A végrehajtó bizottság ügyvitelét az elnökön kívül az elnökhelyettesek és a titkár intézi; az elnököt, elnökhelyetteseket, titkárt a végrehajtó bizottság választja tagjai közül.

A végrehajtó bizottságok kettős alárendeltsége.

A helyi államigazgatási szervek, a végrehajtó bizottságok kettős alárendeltség alatt állnak. A végrehajtó bizottság közvetlenül felelős egyrészt az őt megválasztó tanácsnak, másrészt a felsőbb tanácsok végrehajtó bizottságainak, végső sorban a Minisztertanácsnak. Ez azt jelenti, hogy a végrehajtó bizottság részére utasítást a tanács, a felettes végrehajtó bizottság, a felsőbb államhatalmi szervek, a felsőbb végrehajtó bizottságok és a Minisztertanács adhatnak; ezeknek a szerveknek a rendelkezései a végrehajtó bizottságra kötelezőek. A kettős alárendeltség érvényesülésének az a jogi biztosítéka, hogy a végrehajtó bizottság jogszabályt sértő határozatait akár a megválasztó tanács akár felettes államhatalmi szervek, a felettes tanácsok végrehajtó bizottságai és a Minisztertanács megsemmisítheti, illetőleg megváltoztathatja.

e./ A végrehajtó bizottságok szakigazgatási szervei.

A végrehajtó bizottságok az államigazgatás teendőit hivatali szervezet segítségével látják el. Ez a hivatali szervezet osztályokra, igazgatóságokra, csoportokra, esetleg egyes előadókra tagozódik.

VI.

AZ ÁLLAMIGAZGATÁSI ELJÁRÁS ÁLTALÁNOS SZABÁLYAI.

1. A szocialista törvényesség megtartása, a bürokrácia megszüntetése és az egységes ügyintézés az államigazgatásban olyan eljárási szabályokat tesz szükségessé, amelyek az ország egész területén, valamennyi államigazgatási szervre kötelezőek.

./.

E szabályokat törvény állapította meg, amely rendezi az egyes államigazgatási szervek hatáskörét és illetékességét, az eljárás megindítását, lefolytatását, a határozat meghozatalát és a határozatok megtámadását.

Az államigazgatási eljárásban a hatásköri fokozatok megtartása kötelező, azaz magasabb szerv nem vonja magához első fokú elintézésre az ügyet. Ehhez képest az államigazgatási szerv az ügyben csak azon a fokon járhat el, amelyet részére jogszabály állapít meg.

Az államigazgatási eljárásra - más jogszabályi rendelkezés hiányában - az a szerv illetékes,

- a/ amelynek területén az ügyfél lakóhelye, vagy munkahelye van,
- b/ ingatlan és lakásügyben az a szerv, amelynek területén az ingatlan, vagy lakás fekszik,
- c/ engedélyhez, vagy bejelentéshez kötött tevékenységre, /például iparüzés/ vonatkozó ügyben az a szerv, amelynek területén a tevékenységet gyakorolják, vagy gyakorolni kívánják.

2. Az eljárás menete.

Az államigazgatási eljárás hivatalból, vagy az ügyfél kezdeményezésére indul meg. Az eljárás során anyanyelvét mindenki szabadon használhatja, a magyar nyelv ismeretének hiánya miatt senkit hátrány nem érhet.

Államigazgatási szervhez a lakosság kérelemmel, panasszal, bejelentéssel írásban, vagy szóban egyaránt fordulhat. A szóban előterjesztett kérelemről, az érdekeltek meghallgatásáról, ha azt a fél kéri, vagy egyébként szükséges - jegyzőkönyvet kell készíteni. Nem kell jegyzőkönyvet készíteni az olyan szóbeli kérelemről, amelyet az államigazgatási szerv azonnal teljesít.

Az ügyfél helyett államigazgatási ügyben a törvényes képviselő /szülő, gyám, gondnok stb./ vagy meghatalmazott /hozzátartozó, ügyvéd stb./ is eljárhat.

Az államigazgatási szerv határozatának meghozatala előtt köteles a tényállást hivatalból tisztázni. Ennek során bizonyítást rendelhet el.

Azokat a személyeket, akiknek a meghallgatása az eljárás során szükséges, kötelezheti, hogy a megjelölt helyen és időben személyesen megjelenjenek; az ügyfelet okirat, vagy más irat bemutatására felhívhatja; szemlét rendelhet el és ha szükséges, szakértőt is meghallgathat. Ha a tanu, vagy a szakértő vallomástételt, véleménynyilvánítást ok nélkül - figyelmeztetés után - megtagadja 100 Ft-ig terjedő bírsággal sújtható.

Az államigazgatási szerv eljárása során döntést igénylő kérdésekben határozatot hoz. A határozatban az előterjesztett összes kérelmekről dönteni kell. A határozat indoklásában le kell írni a megállapított tényállást, az annak alapjául elfogadott bizonyítékokat és meg kell jelölni azokat a jogszabályokat, amelyek alapján az államigazgatási szerv döntését meghozta.

A határozatot az érdekeltekkel írásban kell közölni. A közlés napjának a határozat átvételének napját kell tekinteni.

Az államigazgatási szerv által hozott elsőfoku határozat ellen - kivéve a Minisztertanács elsőfoku határozatát - az fellebbezhet, akinek jogát a határozat sérti. A fellebbezést a határozat közlésétől számított 15 napon belül lehet előterjeszteni. A fellebbezésnek a határozat végrehajtására halasztó hatálya van, kivéve, ha a határozat azonnali végrehajtása életveszély, vagy közbiztonság okából feltétlenül szükséges. Az azonnali végrehajthatóságot a határozatban ki kell mondani és meg kell indokolni.

Az elsőfoku határozat ellen előterjesztett fellebbezésről másodfokon a következő felettes államigazgatási szerv határoz. A másodfoku szerv a fellebbezéssel megtámadott határozatot helybenhagyhatja, megsemmisítheti, vagy megváltoztathatja. A fellebbezést 30 napon belül kell elintézni. A másodfokon hozott határozatot írásban kell közölni mindazokkal, akikkel az elsőfoku határozatot közölték.

Jogszabály megengedheti, hogy az államigazgatási szerv határozatát bíróság előtt keresettel meg lehessen támadni. A bíróság azonban az államigazgatási szerv határozatát nem változtathatja meg, hanem azt hatályon kívül helyezheti és az eljáró államigazgatási szervet új eljárásra kötelezheti. Bíróság előtt támadható meg például a lakás igénybevételét elrendelő határozat.

Törvénysértés miatt az államigazgatási szerv határozata ellen az ügyész is óvást emelhet, amelyet 8 napon belül meg kell vizsgálni és ha az óvás alapos, a határozatot a 8 napos határidőn belül hatályon kívül kell helyezni.

Ha az államigazgatási eljárásban hozott határozat jogerőre emelkedik / nem éltek ellene fellebbezéssel, vagy nincs helye fellebbezésnek / akkor az végrehajtható.

VII.

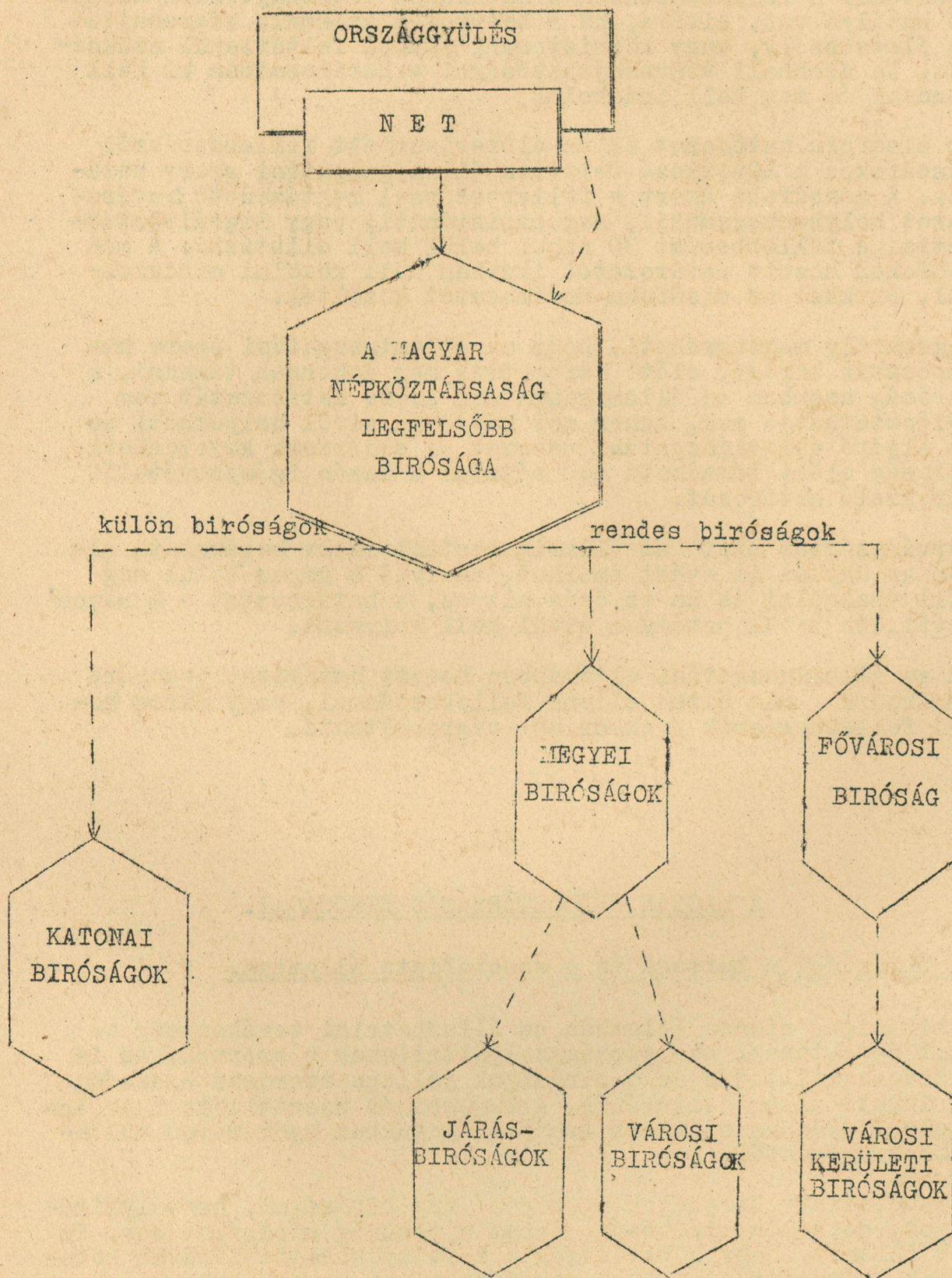
A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG BÍRÓSÁGAI.

1. A bíróságok a burzsoá és a szocialista államban.

A bíróságok minden államban az államhatalmi tevékenység egyik ágazatának, az igazságszolgáltatásnak a szervei. Az igazságszolgáltatás és a bíróságok jellege szorosan összefügg az illető állam jellegével. A burzsoá és szocialista igazságszolgáltatás és szerveik tehát lényegükben gyökeresen különböznek egymástól.

A szocialista bíróságok a dolgozó nép bíróságai, osztálybíróságok, de nem a kisebbség, hanem a többség szolgálatában. Ez azt jelenti, hogy a bíróságok a törvények megtartásával kötelesek előmozdítani a dolgozók érdekeinek megvalósulását.

A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG BIRÓSÁGI SZERVEZETE

A mi népi demokráciánkban is ez az alapvető szempont irányítja a bíróságok működését, amit az Alkotmány a következőképpen fejez ki: "A Magyar Népköztársaság bíróságai büntetik a dolgozó nép ellenségeit, védik és biztosítják a népi demokrácia állami, gazdasági és társadalmi rendjét, intézményeit, a dolgozók jogait, nevelik a dolgozókat a szocialista társadalmi együttélés szabályainak megtartására".

2. A bíróságok szervezete.

Alkotmányunk értelmében az igazságszolgáltatást,
a Magyar Népköztársaság Legfelsőbb Bírósága,
a megyei /Budapesten a fővárosi/ bíróságok és
a járásbíróságok /város és kerületi bíróságok/ gyakorolják.

Ezek az ugynevezett rendes bíróságok, amelyekon kívül az ügyek meghatározott csoportjára nézve különbíróságok is létesíthetők, például katonai bíróságok.

A járásbíróság elsőfoku bíróság mindazokban az ügyekben, amelyeknek elbírálását jogszabály nem utalja a megyei bíróságra, vagy a Legfelsőbb Bíróságra hatáskörébe. Tehát mind a polgári, mind a büntetőügyek nagy részében a járásbíróság ítélkezik elsőfokon.

A megyei bíróság elsőfokon jár el azokban a nagyobb jelentőségű ügyekben, amelyeket jogszabály hozzá utal; másodfokon pedig elbírálja a járásbíróságtól fellebbezést folytán elé terjesztett ügyeket.

A Magyar Népköztársaság Legfelsőbb Bírósága elsőfokon ítélkezik azokban a kiemelkedő ügyekben, amelyeket a törvény hozzá utal, vagy amelyeket a legfőbb ügyész elbírálás végett hozzá nyújt be; másodfoku bírósággént határoz a megyei bíróságtól fellebbezett ügyekben. Ezenfelül pedig elvi irányítást gyakorol az összes bíróságok működése és ítélkezése tekintetében. A Legfelsőbb Bíróság az elvi irányítást úgy végzi, hogy ha ugyanazt a kérdést az egyes bíróságok eltérően bírálják el /eltérő ítélkezési gyakorlat/, elvi döntést hoz, amely valamennyi bíróságra kötelező. Továbbá, minden olyan jogerős bírói határozatot, amely jogszabályt sért, törvényességi óvás alapján felülvizsgál és ezzel biztosítja a helyes, egyöntetű ítélkezést.

A bíróságok részben hivatásos bírákból, részben választott népi ülnökökből álló tanácsokban ítélkeznek. Az elsőfokon eljáró bíróságok egy szakbíróból és két népi ülnökből álló tanácsban, másodfoku bíróságok három hivatásos bíróból álló tanácsban ítélkeznek polgári és büntető ügyekben egyaránt.

3. Népköztársaságunk igazságszolgáltatásának alapelvei.

A társasbíráskodás és a népi ülnökök részvételének elvén kívül alkotmányunk biztosítja a bírói függetlenség elvének érvényesülését is.

mondja, hogy a bírák függetlenek és csak a törvénynek vannak alávetve. Ez azt jelenti, hogy a bíróságok minden határozatuk meghozatalánál a jogszabályok rendelkezései szerint kötelesek dönteni és őket semmilyen módon nem szabad befolyásolni. További, az eljárás helyességét és az állampolgárok jogainak védelmét szolgáló ugynevezett garanciális elvek: a nyilvánosság elve és a védelem joga.

A nyilvánosság elve azt jelenti, hogy a bíróság tárgyalásai - a törvény által meghatározott kivételektől eltekintve - nyilvánosak. Ennek az elvnek az alkalmazása - a bíróságok nevelő szerepén kívül - teljessé teszi a dolgozó nép ellenőrzését a bíróságok működése felett.

AZ ÜGYÉSZSÉG.

Népi demokratikus állami berendezkedésünk, gazdasági és társadalmi életünk alapvető követelménye a szocialista törvényesség, az alkotmányban lefektetett állampolgári jogoknak és kötelességeknek Népköztársaságunk törvényeinek szigorú megtartása.

A szocialista törvényesség megtartása felett a Magyar Népköztársaság Legfőbb Ügyésze örködik, aki ezt a feladatát az alárendelt ügyészi szervezettel látja el.

A legfőbb ügyészt az alkotmány értelmében az országgyűlés választja hat évi időtartamra. A legfőbb ügyész az országgyűlésnek felelős és működéséről beszámolni köteles. Az országgyűlés a legfőbb ügyészt vissza is hívhatja.

A legfőbb ügyész nevezi ki az ügyészeket, akik az államigazgatási és a helyi államhatalmi szervektől függetlenül járnak el. Az ügyészi szervezet megyei /fővárosi/, járási, városi és kerületi ügyészségekre tagozódik.

Az ügyészi munka célja:

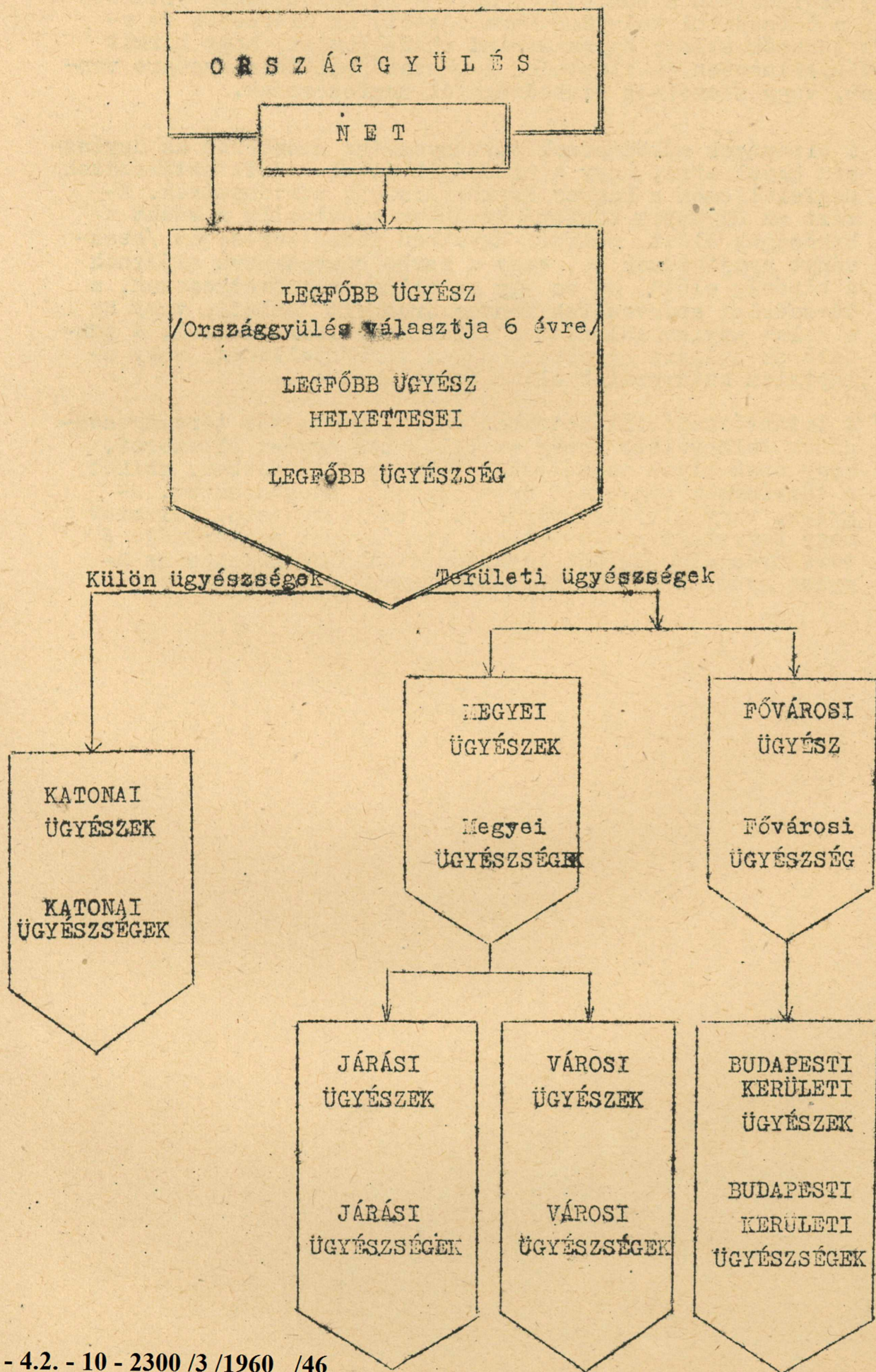
a törvényesség megszilárdítása; az állami és társadalmi rend, valamint a társadalmi tulajdon védelme; a Magyar Népköztársaság rendjét, biztonságát és függetlenségét sértő, vagy veszélyeztető mindennemű cselekmény következetes üldözése; az állampolgárok részére az alkotmányban biztosított politikai, munkaügyi, lakásügyi és egyéb személyi, valamint vagyoni jogok és törvényes érdekek védelme.

Ezeknek a feladatoknak az ellátása az ügyészi munkakörben négy részre tagozódik:

a./ az általános törvényességi felügyelet terén örködnek, hogy a minisztériumok és az országos hatáskörű szervek, valamint az ezeknek alárendelt államigazgatási és államhatalmi szervek által kiadott rendeletek, határozatok és utasítások, továbbá egyéb intézkedések, törvényesek legyenek és hogy a hivatalos személyek és polgárok a törvény rendelkezéseit ne sértsék meg.

b./ A bűnügyi nyomozás törvényességének felügyelete terén a legfőbb ügyész és az alárendelt ügyészek kötelesek gondoskodni a büncselekmények gyors felderítéséről és arról,

A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG ÜGYÉSZSÉGI SZERVEZETE

hogy meginduljon a büntető eljárás a Népköztársaság ellenségei, a társadalmi tulajdon fosztogatói, az üzérkedők és egyéb bűnözők ellen; egyszersmind akadályozzák, hogy bárkit törvényellenesen és alaptalanul büntetőjogi felelősségre vonjanak, vagy személyes szabadságától megfosszanak.

c./ A bíróságok működésének törvényessége érdekében az ügyészség ügyel arra, hogy a bíróságok által hozott határozatok megfeleljenek a Magyar Népköztársaság törvényeinek. Ezért az ügyészek büntető ügyekben képviselik a vádat a bíróságok előtt, polgári ügyekben pedig keresetet /beadványt nyújthatnak be, vagy a perbe beavatkozva eljárnak a bíróság előtt, ha az ügy az állam, a szövetkezetek, a társadalmi szervezetek fontos érdekeit érinti, vagy ha a felek egyike különleges állami védelemre szorul. A büntető és polgári ügyekben hozott törvényellenes, vagy alaptalan határozatok ellen óvást emelnek.

d./ A letartóztató intézetekben való fogvatartás törvényességének felügyelete terén az illetékes ügyész ellenőrzi, hogy csak olyan személyeket tartsanak őrizetben, akiket a törvénynek megfelelő határozattal, nyomozószerv, ügyész, vagy bíróság helyezett letartóztatásba, valamint hogy fogvatartásra vonatkozó szabályokat megtartsák. A törvényes alap nélkül letartóztatottakat köteles az ügyész nyomban szabadlábra helyezni.

